

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Girişimcilik Eğitimine İlişkin Görüşleri

Opinions Of Social Studies Teachers About Entrepreneurship Teaching

Yahya ŞENTÜRK

ORCID: 0000-0003-3000-2202 ◆ Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Sosyal Bilgiler Öğretmeni ◆ rota.girisimcilik@gmail.com

Özet

Sorunlara yönelik çözüm odaklı düşünme, çağın ihtiyaçlarına göre yenilikçi fikirler üretme ve fırsatları görüp bu fırsatları değere dönüştürme sürecine girişimcilik denir. Günümüzde devletler, ürettikleri ürünler ile diğer devletlere karşı ekonomik üstünlük elde etmekte ve bu üstünlüğü koruyup devam ettirebilmek için de girişimciliğe ihtiyaç duymaktadırlar.

Bu araştırmanın amacı; insanlar ve devletler için önemli bir yere sahip olan girişimciliğin sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılabilmesi için öğretim materyali geliştirme ve kullanılabilir olacak öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerine ve alanyazında yapılacak olan diğer çalışmalara destek sağlamaktır. Araştırmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında nitel araştırma tekniği olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada görüşlerine başvurulan öğretmenlerin belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan kartopu (zincir) örneklem modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde bulunan; 107 Özel Ortaokul, 376 Resmî Ortaokul, 2 Resmî Yatılı Bölge Ortaokulu, 85 Resmî İmam Hatip Ortaokulu, 4 Resmî Bilim ve Sanat Merkezi, 55 Resmî İmam Hatip Anadolu Lisesi okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden gönüllü olarak araştırmaya katılan 24 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen verilerin analizini yapabilmek için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplar; on bir alt temaya ayrılmış, elde edilen bulgular çözümlenmiş ve sonuçlandırılarak okuyuculara sunulmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlar ile alanyazında var olan sonuçların yüksek oranda örtüştüğü görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik eğitimi, Öğretim materyali, Öğretim yöntem ve teknikleri

Abstract

The process of looking for opportunities and turning them into value and generating innovative ideas according to the needs of the age and solution-oriented thinking for problems are called entrepreneurship. Today, states gain economic superiority over other states with the products they produce and they need entrepreneurship in order to preserve and maintain this superiority.

The aim of this research is to support social studies teachers and other studies in the literature about developing instructional materials and determining the instructional methods and techniques that can be used in order to teach students about entrepreneurship, which has an important place for people and states. Phenomenology design was used in the study. Semi-structured interview technique, which is a qualitative research technique, was used in the collection of research data. Access to opinions and experiences on the research problem snowball (chain) sampling model which is one of the purposeful sampling methods, was used to determine the teachers whose opinions were used in the study. The study group of the research consisted of 24 social studies teachers participated voluntarily in the research, working in 107 private secondary schools, 376 official secondary school, 2 official regional boarding secondary schools, 85 official imam hatip secondary schools, 4 official science and art centers, 55 official imam hatip anatolian high schools in Bursa in the 2020 2021 academic year. The sample of the study has consisted of 24 social studies teachers working in Bursa. Descriptive analysis technique has been used to analyze the data obtained in the study.

The answers given by the social studies teachers participating in the research, were divided into eleven sub-themes, the findings were analyzed and the results were presented to the readers. It has been observed that the results obtained in the research and the results available in the literature highly overlap.

Keywords: Entrepreneurship education, Teaching material, Teaching methods and techniques

Giriş

Girişimcilik, bireylerin günlük yaşantılarında sosyal ve ticari ilişkiler kurmalarına fayda sağlayan ve birçok disiplini içinde barındıran kapsamlı bir kavramdır (Başar, 2013). Girişimcilik kavramı, insanların günlük yaşantılarında var olan sorunlarını ve ihtiyaçlarını görüp bunlara yönelik yenilikçi çözümler geliştirerek yeni bir değer ortaya çıkarma sürecidir. Ekonomik anlamda kazanç elde etmeyi ve insanlık adına yeni bir değer oluşturmayı amaçlayan toplumlar girişimcilik kavramının önemini kavramış ve girişimcilik eğitimlerine gereken önemi vermeye başlamışlardır. Ülkemizde öğrencilere yönelik girişimcilik eğitimleri lise ve üniversite eğitim kademelerinde verilmeye başlanmaktadır. Lise eğitim kademesinde seçmeli ders olarak verilen girişimcilik dersleri üniversite eğitim kademelerinde öğrenciler tarafından tercih edilen bölümlere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Girişimcilik eğitimlerinin erken yaş gruplarından itibaren verilmeye başlanması girişimciliğin erken yaşta beceri haline getirilmesine ve girişimcilik özelliklerine sahip bireylerin sayısının artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, erken yaş gruplarında yer alan öğrencilerin girişimcilik becerisi kazanabilmeleri için sosyal bilgiler dersi gibi bazı derslerin öğretim programlarının içeriğine girişimcilik becerisini eklemiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, girişimcilik becerisini erken yaş gruplarına kazandırmayı amaçlayan öğretim programlarından birisidir. Yapılan son düzenlemeler sonrasında 2018 yılında yayımlanmış olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda girişimcilik becerisi temel beceri olarak verilmiştir.

Haklarını ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın; çağın şartlarına uyum sağlayan, üretim odaklı düşünebilen ve fırsatları görüp değerlendirebilen vatandaşlar yetiştirme gibi bir görevi de bulunmaktadır. Bu amaç doğrultusunda girişimcilik becerisi, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na dahil edilmiştir. İlkokul 4. sınıf ve ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf seviyelerinde verilmekte olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın içerisinde girişimcilik becerisinin yer alması öğrencilere erken yaştan itibaren girişimcilik becerisi kazandırılmaya çalışıldığına göstergesidir.

Bu araştırma çalışmasında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan girişimcilik becerisinin ortaokul seviyesindeki öğrencilere nasıl kazandırıldığına yönelik girişimcilik becerisi kazandırma süreci ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin; girişimcilik ile ilgili aldıkları eğitimler, girişimcilik eğitiminin önemine yönelik bakış açıları, öğrencilere girişimcilik eğitimi verirken kullandıkları öğretim yöntem teknikleri ve materyalleri hakkında görüşleri alınmış ve elde edilen veriler sonrasında alanyazına girişimcilik eğitimi ile ilgili önemli katkılar sağlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Girişimcilik, fırsatları görebilmek ve bu fırsatlardan en iyi şekilde yararlanabilmek için zihinde var olan düşünceleri davranışa dönüştürme işidir (Arıkan, 2002). Sanayi devrimi ile birlikte insan gücünün yerini makine gücü almıştır. İnsanların yaptığı işleri makinelerin daha kısa sürede yapması hem maliyeti azaltmış hem de makinelerde yapılan seri üretimler sayesinde kazançları artırmıştır. İnsan gücüne olan ihtiyaç azalmış ve makine gücü önem kazanmıştır. Tarım sektöründe çalışan birçok insan sanayi devrimi sonrasında tarım sektöründe iş bulamadığı için sanayi sektöründe çalışmaya başlamıştır. Sanayi devrimi ile makineleşmeyi sağlayan toplumlar seri üretimler yaparak ekonomik anlamda kendilerini güçlendirmişlerdir. Günümüzde ise toplumların sadece makine gücünü kullanmaları yeterli olmamaktadır. Çünkü makine gücü artık birçok toplumda bulunmaktadır. Makinelerin birçok toplumda kullanılıyor olması seri üretimin sağladığı ekonomik üstünlük durumunun sıradanlaşmasına sebep olmuştur. Bu durum makine gücünün sağladığı ekonomik üstünlük durumunun başka alanlara kaydığını

göstermektedir. Günümüzde ekonomik üstünlük sağlayan en önemli şeylerden bir tanesi de toplumların ihtiyaç duydukları alanlarda piyasada var olan ürünlerden farklı ve yenilikçi ürünler ortaya koyabilmektir. Bu farklılığı ve yenilikçiliği sağlayabilen toplumlar ekonomik anlamda kendilerini geliştirebilmektedirler. Mevcut ürünü geliştirmek, yeni ürünler ortaya çıkarmak, fırsatları ve eksikleri görüp bunları değere dönüştürebilmek girişimcilerin işidir. Girişimci insanlar, toplumun ihtiyaçlarını ve sorunlarını görüp bunları fırsata çevirmek için harekete geçen kişilerdir. Bir toplumda girişimci insan özelliklerini taşıyan bireylerin yer alması, bu bireylerin girişimcilik alanında eğitilmesi ve girişimcilik faaliyetleri sürecinde desteklenmesi ekonomik başarı anlamında o topluma üstünlük kazandırır.

Bu araştırmada, girişimcilik özelliklerine sahip bireylerin erken yaştan itibaren tespit edilebilmesi ve bu bireylere girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik eğitimlerin verilebilmesi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada kullandıkları yöntem teknik ve materyaller hakkındaki görüşleri alınmıştır. Girişimcilik becerisinin öğrencilere erken yaştan itibaren kazandırılması insanlık ve ülke adına fayda sağlayacak bireylerin sayıca çoğalması anlamına gelmektedir. Bu nedenle erken yaştan itibaren bireylere girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik eğitimlerin verilmesi hem ülke adına hem de insanlık adına çok önemli sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Bu araştırmada erken yaş grubunda yer alan ortaokul öğrencilerine girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak yöntem teknik ve materyaller hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınarak girişimcilik eğitimi veren eğitimcilere katkı sağlamak hedeflenmektedir. Bu konuda alanyazında bulunan çalışmaların sayıca az olması ve son zamanlarda girişimcilik eğitiminin önemini anlaşılmaya başlanması araştırmacının yapmış olduğu bu çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan girişimcilik becerisinin ortaokul kademesindeki öğrencilere sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından hangi öğretim yöntem teknikleri ve materyalleri kullanılarak kazandırılmaya çalışıldığını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik kavramına bakış açıları, girişimcilik eğitimi ile ilgili donanımları, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın girişimcilik becerisi kazandırmadaki rolü ile ilgili görüşleri, girişimcilik becerisi kazandırmada kullandıkları öğretim yöntem teknikleri ve materyalleri hakkındaki görüşleri sorgulanmıştır. Çalışmanın amacı kapsamında alan yazına ve girişimcilik eğitimi veren eğitimcilere girişimcilik becerisi kazandırmada kullanabilecekleri öğretim yöntem teknikleri ve materyalleri hakkında katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Yöntem

Girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak öğretim yöntem, teknik ve materyallerini belirlemek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı bu araştırmada nitel araştırma deseni olan olgubilim (fenomonolojik) araştırma deseni kullanılmıştır.

Nitel araştırmalarda, olayları ya da olguları yaşayıp deneyimleyen kişilerin bakış açısına göre değerlendirme yapılır. Burada önemli olan, yaşanan ve deneyimlenen olayların kişiler tarafından nasıl yorumlandığıdır (Öktem, 2003). Nitel araştırmaların en önemli özelliklerinden birisi, küçük çalışma grupları ile derinlemesine bilgiye ulaşabilecek imkanın olması ve araştırma yapılan ortamın çalışma grubunun doğal ortamı olmasıdır. İnsanlar, aynı konu karşısında farklı bakış açılarına sahip olabilmektedirler. Nitel araştırma yöntemi ile aynı konuya karşı farklı bakış açılarının tespit edilmesi mümkündür.

Nitel araştırma deseni olan olgubilim (fenomonolojik) araştırma deseninde, farkında olunmasına rağmen derin bilgilere sahip olunmayan bir konu hakkında derinlemesine bilgiye

ulaşılmaya çalışılır. Bu araştırma deseninde araştırmaya dahil edilen kişiler, araştırmının odaklandığı konu hakkında yaşantıları ve deneyimleri olan kişilerdir. Olgubilim araştırma deseni, insanların yaşantılarını ve deneyimlerini araştırmacıya aktarmalarına fırsat veren bir nitel araştırma desendir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bir konu hakkında derinlemesine bilgiye ulaşmayı sağlayan, farklı fikirlere ulaşmaya imkan veren ve deneyimlerin araştırma çalışmasına aktarılmasına olanak sağlayan olgubilim araştırma deseni; araştırmının amacına uygun olduğu için araştırmacı tarafından tercih edilen araştırma yöntemi olmuştur.

“Berg ve Lune’ye göre; (akt. Yurtseven Yılmaz, 2021, s. 201) Nitel araştırmalarda veriler gözlem, görüşme ve belgeler yoluyla toplanır.” Bu araştırma çalışmasındaki verilerin toplanmasında, araştırmının amacına ve yöntemine uygun olması sebebi ile görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşme tekniği, araştırmaya dahil edilen kişi veya kişilerin araştırma konusu ile ilgili fikirlerini araştırmacıya sözlü veya yazılı olarak aktarmasıdır. Burada önemli olan, araştırmacı ile araştırmaya dahil olan kişi veya kişilerin etkileşimli olmasıdır. Araştırmacı bu teknik sayesinde araştırma çalışmasına dahil ettiği kişilerle sohbet ortamı oluşturabilmekte ve araştırma konusu ile ilgili daha samimi cevaplar alabilmektedir. Ancak; bu araştırma çalışmasının yapıldığı dönemde dünya genelinde hızla yayılan Covid-19 adlı salgın hastalık, insanlar arasında tehlikeli bir şekilde etki gösterdiği için görüşmeler yüz yüze yapılamamıştır.

Covid-19 salgın hastalığı 2019 yılının Aralık ayında Çin Devleti’nin Hubei Eyaleti Wuhan Kenti’nde yer alan canlı hayvan pazarı olarak adlandırılan Huanan Deniz Ürünleri ve Canlı Hayvan Toptan Satış Pazarı (Huanan Seafood and Live Animal Market) adı verilen yerde çıktığı düşünülen bir salgın hastalıktır (Üstün & Özçiftci, 2020). Bu hastalık çok hızlı bir şekilde dünya geneline yayılmış ve birçok insanın ölümüne yol açmıştır. Devletler bu hastalığın yayılışına engel olabilmek için bazı önlemler almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de bu hastalığın yayılışını engelleyebilmek için insanların toplu ortamlarda bulunmasını engelleyecek önlemler almıştır. Bu önlemler arasında okulların yüz yüze eğitime kapatılıp dijital platformlar (EBA, Zoom, Whatsapp, Google Meet vb.) aracılığı ile uzaktan eğitime geçilmesi de yer almıştır. Ayrıca zaman zaman sokağa çıkma yasakları da getirilerek insanların sokağa çıkmaları ve aynı ortamlarda bulunmaları engellenmiştir. Bu nedenle araştırmacı, araştırma çalışmasını e-görüşme tekniği ile yapmak durumunda kalmıştır. Gerek sağlık yönünden gerekse ülke genelinde uygulanan pandemi koşulları yönünden e-görüşme tekniğini uygulamak çok daha faydalı ve etkili olmuştur.

E-görüşme tekniği, yüz yüze görüşmenin yapılamadığı veya mekânsal ve zamansal olarak kısıtlamaların bulunduğu durumlarda tercih edilen bir tekniktir (Yıkılmış, 2020). Bilgisayar, telefon veya tablet gibi elektronik cihazların kullanılarak iletişim kurulduğu bir görüşme tekniğidir. Görüşme yapılmadan önce araştırmacı ile araştırmaya dahil olan kişi arasında yazışmalar ya da konuşmalar yapılarak e-görüşmenin yapılacağı vakit ve platformlar belirlenir. Bu haberleşme sürecinden sonra görüşme tekniği dijital ortamda gerçekleştirilir. Araştırmaya dahil edilen kişi ile araştırmacı arasında görüntülü, sesli veya yazılı iletişim gerçekleştirilebilir. Veriler araştırmaya dahil edilen kişinin isteğine göre sözlü veya yazılı şekilde kayıt altına alınabilir. Bu tekniğin kullanılması salgın hastalık veya buna benzer başka olumsuzlukların yaşandığı durumlarda veri elde edebilmek için iyi bir tekniktir. Ayrıca ekonomiklik açısından da araştırmacıya kolaylıklar sağlamaktadır. Bu nedenle araştırmacı tarafından bu araştırmada e-görüşme tekniği kullanılmış ve araştırmaya katılan kişilerin isteğine göre sözlü veya yazılı olarak araştırma verileri toplanmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından yazılı metne dökülerek araştırmaya katılan kişilere tekrar gönderilmiştir. Bu sayede araştırmaya katılan kişilerin de yazılanları kontrol etmeleri ve dönüt olarak onaylamaları sağlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde bulunan; 107 Özel Ortaokul, 376 Resmi Ortaokul, 2 Resmi Yatılı Bölge Ortaokulu, 85 Resmi İmam Hatip Ortaokulu, 4 Resmi Bilim ve Sanat Merkezi, 55 Resmi İmam Hatip Anadolu Lisesi okullarında görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri arasından kartopu örneklem modeli ile seçilen ve araştırma çalışmasına gönüllü olarak katılmayı kabul eden 24 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmacının yapmış olduğu bu araştırma çalışmasında nitel araştırma tekniği olan olgubilim (fenomonolojik) araştırması deseni kullanılmıştır. Olgubilim araştırma deseninin kullanıldığı araştırmalarda veri toplamak amacıyla ağırlıklı olarak görüşme tekniği formu kullanılır. Olgubilim araştırma deseninin kullanıldığı araştırmalarda derinlemesine araştırma yapmak mümkündür. Araştırmaya dahil edilen kişiler araştırma konusu ile ilgili deneyimleri olan ve bu deneyimleri aktarabilme özelliği bulunan kişilerdir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmacı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik ile ilgili eğitim öğretim sürecinde yaşadıkları deneyimlerden faydalanmayı amaçlamıştır. Bu nedenle nitel araştırma tekniği olan olgubilim araştırma desenini kullanmış ve verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formunu kullanmayı tercih etmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, çalışma grubunda yer alan kişilere sorulması planlanan soruların araştırmacı tarafından önceden hazırlanması gerekir. Örneklemeler ile görüşme yapılmaya başlandığında görüşmenin gidişatına göre önceden hazırlanmış olan sorulara ek sorular da sorulabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, görüşmenin gidişatına göre ek sorular sormak mümkündür. Bu görüşme tekniğinde, örneklemeleri araştırmacının sunduğu seçeneklerle kısıtlamak yerine onlara açık uçlu sorular sorarak konu ile ilgili daha fazla bilgi toplamak amaçlanır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Araştırmacının, girişimcilik eğitimi ile ilgili deneyim sahibi insanların görüşlerini almayı amaçlaması ve konu ile ilgili derinlemesine bilgi toplamak istemesinden dolayı bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ancak, araştırmanın yapıldığı dönemde Covid-19 adlı salgın hastalığın dünya genelinde yaygın olması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bu süreçte salgın hastalığın bulaşma riskini azaltmak istemesinden dolayı aldığı önlemler sonrasında görüşmeler yüz yüze değil e-görüşme tekniği ile çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacı tarafından örneklemelere sorulmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları üç uzman ve iki öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan ve öğretmenlerden gelen dönütler sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme formunda yar alan sorular araştırmacı tarafından tekrar düzenlenmiştir. Covid-19 salgın hastalığının sebep olduğu pandemi şartlarından dolayı çalışma grubunda yer alan örneklemelere yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular çevrimiçi ortamda Zoom uygulaması üzerinden sorulmuştur. Görüşme sırasında ses kaydı alınmasına izin veren örneklemelerin söyledikleri sözler kayıt altına alınarak görüşme sonrasında yazılı metne dönüştürülmüştür. Yazılı metne dönüştürülen belgeler araştırmacı tarafından görüşme yapılan kişilerle tekrar paylaşılmış ve yazılanların kendilerine ait fikirler olup olmadığını onaylamaları istenmiştir. Ses kaydı alınmasını istemeyen örneklem grubu için de Google Forms uygulaması kullanılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular kendilerine yöneltilmiştir. Zoom uygulamasında ses kaydı alınmasını istemeyip Google Forms uygulaması ile sorulara cevap vermek isteyen örneklemeler kendi fikirlerini bizzat kendileri yazmıştır ve formun sonunda bulunan "Yazdıklarımın bana ait olduğunu kabul ediyorum." seçeneğini onaylamışlardır.

Araştırmaya 24 örneklem katılmıştır. Araştırmada veri toplamak için kullanılan araçlar araştırmanın amacına uygun seçilmiş ve Covid-19 salgın hastalığının getirmiş olduğu olumsuz şartlardan etkilenmemeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacının hazırlanmış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruların çevrimiçi ortamda Zoom uygulaması ve Google Forms uygulaması araçlarının kullanılarak sorulması sonucunda elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen verilerin analizlerini yapabilmek için betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizlerde araştırmacının örneklemelerden elde ettiği veriler araştırma çalışmasına doğrudan eklenebilmektedir. Araştırmada örneklemelerden elde edilen veriler araştırmacı tarafından yorumlanıp özetlendikten sonra araştırmayı daha etkili kılabilmek adına örneklemelerden elde edilen alıntılara doğrudan yer verilebilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Nitel araştırmalarda örneklemelerden elde edilen veriler tek tek okunmalı, temalara ayrılmalı, kodlanmalı ve elde edilen bulgular tek tek yorumlanmalıdır (Demirel, 2007). Araştırmacı bu çalışmada örneklemelerden elde ettiği bulguları tek tek okumuş, yorumlamış, temalara ayırmış, kodlamalar yapmış ve örneklemelerden elde ettiği bulguların bir bölümünü doğrudan alıntılar yaparak okuyuculara sunmuştur. Betimsel analizlerde, araştırmacının örneklemelerden elde ettiği verileri yorumlaması ve temalara ayrılması çok önemlidir. Betimsel analiz yönteminde temalara ayrılan verileri okuyuculara daha etkili bir şekilde sunabilmek için örneklemelerden elde edilen görüşlere doğrudan yer verilebilmektedir. Bu araştırmada da araştırmacı tarafından okunup temalara ayrılan verileri daha etkili bir şekilde okuyuculara sunabilmek için örneklemelerden elde edilen verilerin bir bölümü doğrudan alıntılama yöntemi ile okuyuculara aktarılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde; girişimcilik eğitiminde kullanılacak öğretim yöntem, teknik, etkinlik ve materyalleri hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen veriler sunulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler alt problemlere ayrılarak gruplandırılmış ve betimsel analiz tekniği ile incelenmiştir. Bulguların okuyucular tarafından daha kolay anlaşılabilmesi için elde edilen veriler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış yüzde ve frekans değerleri bulunarak tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan temalara dayanak oluşturmak amacı ile veri niteliği taşıyan örneklem görüşlerinden bazıları doğrudan alıntılama yapılarak tema başlıkları altında okuyuculara aktarılmıştır. Araştırmanın gizliliği ilkesi gereği, araştırmaya katılım sağlayan örneklemelerin kimlik bilgilerinin okuyucular tarafından tespit edilememesi için araştırma çalışmasına dahil olan öğretmenlerin görüşleri; Ö.1, Ö.2, Ö.3...şeklinde kodlamalar yapılarak verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Lisans Eğitiminde Girişimcilik ile İlgili Seçmeli ya da Zorunlu Bir Ders Alınıp Alınmadığına Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, lisans eğitiminde girişimcilik ile ilgili seçmeli ya da zorunlu bir ders alıp almadıklarına yönelik soru sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin lisans eğitiminde girişimcilik ile ilgili zorunlu veya seçmeli bir ders alıp almadıklarına yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Lisans eğitiminde girişimcilik ile ilgili zorunlu ya da seçmeli olarak verilen herhangi bir ders almadım.	16	66,66
Lisans eğitimi aldığım yıllarda eğitim gördüğüm bölümde girişimcilik ile ilgili zorunlu ya da seçmeli olarak verilen herhangi bir ders bulunmadığı için girişimcilik dersi alamadım.	5	20,83
Lisans eğitimi aldığım yıllarda adı girişimcilik olmasa da girişimcilik kavramı ile ilişkilendirilebilecek dersler aldım.	2	8,33
Lisans eğitimi aldığım yıllarda zorunlu ders olarak verilen bir dersin içerisinde girişimcilik eğitimi aldım.	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.5: "Lisans eğitiminde girişimcilik ile ilgili bir ders almadım.", Ö.7: "Lisans eğitimine 1980 yılında başladığım için o dönemde böyle şeyler çok popüler değildi. Yani o zamanlar bu tür şeyler çok önemsenmiyordu. Bu nedenle böyle bir ders de almadım.", Ö.19: "Lisans eğitiminde seçmeli ya da zorunlu olan böyle bir ders yoktu. Bu nedenle girişimcilik adında bir ders almadım.", Ö.16: "Adının girişimcilik olduğu bir ders almadım ama içinde girişimcilik kavramlarının bulunduğu ve adının ekonomi olduğu bir ders aldım. Zorunlu bir dersti. Seçmeli ders değildi.", Ö.21: "Girişimcilik becerisini zorunlu ders olarak aldığım bir dersin içerisinde işledik."

Bu alt problem başlığı altında örneklemelerden elde edilen veriler, geçmiş yıllarda lisans eğitimindeki dersler arasında girişimcilik adında bir dersin öğretmen adaylarına verilmediğini ortaya çıkarmaktadır. Son yıllarda ise girişimciliğin daha popüler hale gelmesi ile bazı üniversitelerin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde seçmeli ders olarak girişimcilik adında derslerin verildiği görülmektedir. Günümüzde; üniversitelerin lisans eğitimi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nde girişimcilik konusu ile ilişkilendirilebilecek genel ve beşeri coğrafya, bilim teknoloji ve toplum, topluma hizmet uygulamaları, öğretim teknolojileri gibi bazı derslerin zorunlu ders olarak öğretmen adaylarına veriliyor olması girişimcilik konusu ile ilişkilendirilebilecek derslerin lisans eğitiminde verildiğini ortaya koymaktadır. Araştırmacının mesleki tecrübelerine göre; öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için geçmiş yıllardan bu yana Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nde girişimcilik ile ilişkilendirilebilecek dersler öğretmen adaylarına verilmektedir. Ancak son yıllarda karar vericiler tarafından girişimcilik eğitiminin önemi daha fazla anlaşılmasına başlanınca lisans eğitiminde girişimcilik adı ile öğretmen adaylarına yönelik dersler vermeye başlanmıştır.

Lisans Eğitiminde Girişimcilik Eğitimi Almanın Gerekli Olup Olmamasına Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, lisans eğitiminde girişimcilik dersi alınmasının gerekli olup olmadığına yönelik soru sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin lisans eğitiminde girişimcilik dersinin olmasını gerekli görüp görmediğine yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdelerik (%)
Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için girişimcilik ile ilgili bilgilerin öncelikle lisans eğitimindeki öğretmen adaylarına verilmesi gerekir.	11	45,83
Girişimcilik dersi, öğrencilere kazanç ve fayda sağlamayı öğretip eğitim öğretim sürecine olumlu katkılar sağlayacağı için öncelikle lisans düzeyindeki öğretmen adaylarına girişimcilik dersinin verilmesi gerekir.	1	4,16
Lisans eğitiminden mezun olduktan sonra bireylerin iş kurabilmeleri için girişimcilik dersinin lisans eğitiminde verilmesi gerekir.	3	12,5
Bireylerin kişisel gelişimlerini sağlamak açısından lisans eğitiminde girişimcilik dersinin verilmesi gerekir.	1	4,16
Öğrencilerin özgüvenlerini artırabilmek için öğretmen adaylarına lisans eğitiminde girişimcilik dersinin verilmesi gerekir.	1	4,16
Girişimcilik dersi, ülke ekonomisinin gelişmesine ve üretimin artmasına katkı sağlayacağı için lisans eğitiminde girişimcilik dersinin verilmesi gerekir.	2	8,33
Girişimcilik dersi, bireylerin kendini gerçekleştirmesine ve yaratıcılık özelliklerini geliştirmesine katkı sağladığı için lisans eğitiminde verilmesi gereken bir önemli derstir.	1	4,16
Her alanda ilerlemek ve dünyada söz sahibi olabilmek için girişimcilik dersinin lisans eğitiminde verilmesi gerekir.	1	4,16
Girişimcilik dersinin, lisans eğitiminden daha önceki eğitim kademelerinde verilmesi gerekir.	2	8,33
Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda girişimcilik becerisi bulunduğu için lisans eğitimindeki sosyal bilgiler öğretmen adaylarına girişimcilik dersinin verilmesi gerekir.	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.8: "Girişim konusunda fikir sahibi olmak, öğretmenlik yaparken de müfredatımızda yer alması bakımından bu konuda önceden bilgi sahibi olmak için gereklidir.", Ö.22: "Lisans eğitiminde girişimcilik eğitiminin verilmesini gerekli görüyorum. Özellikle eğitim fakültelerinde bu dersin daha gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü yeni nesli yetiştirecek olan öğretmenlerin girişimcilik konusunda donanımlı olması gerektiğini düşünüyorum.", Ö.4: "Girişimcilik kazanç ve fayda sağlamayı amaçlar. Dolayısıyla eğitime katkısı olumlu yönde olacaktır.", Ö.5: "Bu alandaki teorik ve uygulamalı bir dersin gerekli olduğunu düşünüyorum. Girişimcilik eğitimi bireylerin sosyal becerilerini geliştirebilir. Lisans eğitiminden sonra kendi işini kurabilen ve amaçları için inisiyatif alabilen bireyler olmalarını sağlayabilir.", Ö.7: "İnsanların kendilerini geliştirebilmesi, dertlerini anlatabilmesi, karşı tarafı ikna edebilmesi, yeni bir şeyi hayata geçirebilmesi ve yaratıcılık açısından oldukça gerekli olduğunu düşünüyorum. İnsanın kişisel gelişimi açısından gerçekten de çok gerekli olduğunu düşünüyorum.",

Ö.16: “Anadolu insanının yaşantısına baktığımızda daha çok baskı altında kalmış kendini ifade edemeyen veya yaşadığı ortamı yorumlayamayan bir yapısı vardır. Bu durumu geliştirebilecek olan dersin girişimcilik dersi olduğunu düşünüyorum. Özellikle sosyal bilgiler dersi 5. ve 7. sınıf konularında bunu net bir şekilde görebiliyoruz. Çocuğun parmak kaldırıp kaldıramaması kendini ifade edip edememesi bu dersin konseptinde olan bir şey. Öğrenci bilip yanlış cevap vermekten korkuyor. Böyle durumlarda öğrencinin kendini ifade edebilmesi için girişimcilik dersi çok önemlidir. Öğrencilere bu beceriyi kazandırabilmek için eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına lisans eğitiminde girişimcilik dersinin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” , Ö.9: “Girişimciliğin gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü toplumun yeni bir şey ortaya koymasında ve devletin ilerlemesinde ve özellikle ekonomik anlamda yeni planlamalar yapmasında bu dersin olması uygun olacaktır diye düşünüyorum. Devletimizin ilerlemesi ve kapsamlı bir şekilde yeni buluşların ortaya konulmasında tarım, sanayi ve hizmet sektörü olarak düşündüğümüzde de faydalı olacağını düşünüyorum.” , Ö.12: “...Girişimcilik dersinin öğrencilerin hayal gücünü ve yaratıcılığını tetikleyici bir görevi olabilir. Kişinin yeteneğini, hayal gücünü ve öngörülerini ortaya çıkartan bir ders olduğu için girişimcilik dersinin önemli ve gerekli olduğunu düşünüyorum. Kişinin kendini gerçekleştirebilmesine fayda sağlayabilecek bir ders olduğu için bu yönde bir katkı sağlayacaktır. Bu nedenle dersin verilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.” , Ö.14: “Girişimcilik ülkemizin her alanda ilerlemesi için gerekli. Her meslekte ilerleme için dünyada söz sahibi olabilmek için girişimcilik önemli.” , Ö.10: “Ben sadece lisans eğitiminde değil eğitimin tüm aşamalarında girişimcilik dersinin verilmesini isterim. İlkokullardan sonra ortaokullarda girişimcilik bölümlerinin açılıp çocukların o alanda uzmanlaşmasını hedefleyen bir öğretmenim.” , Ö.18: “Sosyal Bilgiler Öğretim Programında olan bir yetkinlik olduğundan girişimcilik dersi olmalıdır diye düşünüyorum.”

Bu alt problem başlığı altında örneklerden elde edilen veriler, lisans eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde eğitim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarına girişimcilik eğitiminin verilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Araştırmacının mesleki tecrübelerine ve araştırmaya katılan örneklerin görüşlerine göre; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı içerisinde girişimcilik becerisi bulunduğu için ve bu beceriyi öğrencilere öğretmenler kazandıracığı için sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırma konusunda donanımlı olmaları gerekir. Bu nedenle lisans eğitimindeki sosyal bilgiler öğretmen adaylarına girişimcilik becerisi kazandırma konusunda eğitimler verilmelidir.

Girişimcilik ile İlgili Milli Eğitim Bakanlığı'nın veya Diğer Kurumların Düzenlediği Herhangi Bir Eğitimin Alınıp Alınmadığına ve Eğitim Alan Öğretmenlerin Aldıkları Eğitimlerin İçeriklerine Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, girişimcilik ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği veya diğer kurumlar tarafından düzenlenen herhangi bir eğitim aldınız mı? Cevabınız evet ise bu eğitimin içeriği hakkında kısaca bilgi veriniz? Soruları sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre girişimcilik ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği veya diğer kurumlar tarafından düzenlenen herhangi bir eğitim alınıp alınmamasına ve eğitim alanların aldıkları eğitimlerin içeriklerine yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzelik (%)
Girişimcilik ile ilgili herhangi bir eğitim almadım.	16	66,66
Girişimcilik ile ilişkilendirilebilecek robotik kodlama eğitimi aldım.	1	4,16
Girişimcilik ile ilişkilendirilebilecek öğrenen lider öğretmen eğitimi aldım.	1	4,16
Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmetiçi eğitim yolu ile verdiği dijital girişimciliğin temelleri adlı uzaktan eğitim kursuna başvurduğum. Başvurumun kabul edilmesi durumunda bu eğitimi alacağım.	1	4,16
Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmetiçi eğitim yolu ile verdiği dijital girişimciliğin temelleri adlı uzaktan eğitim kursunu aldım. Eğitim faydalı olmakla birlikte içeriği biraz yüzeyseldi.	4	16,66
Lise eğitimini aldığım yıllarda girişimcilik eğitimi aldım. Eğitimin içeriği girişimcilik becerisi kazandırmada yeterli değildi.	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.7: "Hayır böyle bir eğitim almadım.", Ö.5: "Özel olarak girişimcilik adı altında bir eğitim almadım ama son zamanlarda online eğitimin yaygınlaşmasıyla hizmet içi eğitim olarak robotik kodlama eğitimi aldım. İçerik olarak da kodlama yapılabilecek online programlar tanıtılıyordu. Bununda çocuklara girişimcilik beceri kazandırmada önemli olduğunu düşünüyorum.", Ö.12: "Konusu girişimcilik olan bir ders almadım ama öğrenen lider öğretmen adı altında bir eğitim aldım. Bu eğitimin içeriği de girişimcilikle ilgili konuları içeriyordu. Bu eğitimin içeriğinde öğrenciye yönelik öğretmen yaklaşımları, öğrencilerin becerilerini ortaya çıkarabilecek metotlar, öğrencilerin kendini ifade etmelerine imkan sağlayacak yöntemler yer alıyordu. Eğitimin içeriğine baktığımızda girişimciliği ortaya çıkarabilecek yöntemlerin ağırlıkta olduğunu görebiliriz. Bu nedenle adı girişimcilik olmasa da girişimcilik içeriğine sahip bir ders olduğunu düşünüyorum. Bu eğitimin çok faydasını gördüm. Bu eğitimi ben girişimcilik eğitimi olarak değerlendirebilirim.", Ö.19: "Dijital girişimciliğin temelleri adlı bir ders almak için Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği hizmetiçi eğitime başvurduğum. Başvurum kabul edilirse bu eğitimi alacağım. Ama şimdilik bu eğitimi almadım.", Ö.2: "Hizmetiçi eğitimde dijital girişimciliğin temelleri adlı kurs aldım. Bu eğitimin içerisinde daha çok dijital eğitimde biz nasıl kendimizi var edebiliriz derslerimizi buna göre nasıl düzenleyebiliriz tarzında bir eğitimdi. Ben girişimcilik eğitimi deyince içeriği daha farklı bir eğitim bekliyordum.", Ö.15: "Lisede girişimcilik dersi aldım, teorikte girişimcilik nedir ve meslekler nelerdir gibi bilgilerden başka bir şey öğrenemedik. Ders çok havada kaldı. Verimli bir şekilde bizleri proje üretmeye veya girişimcilik yönümüzü destekleyecek birtakım etkinliklere yönlendirmeleri daha iyi olurdu diye düşünüyorum."

Bu alt problem başlığı altında örneklemelerden elde edilen veriler, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun girişimcilik ile ilgili hizmetiçi eğitim veya diğer kurumlar tarafından düzenlenen girişimcilik konusunda herhangi bir eğitim almadıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bazı öğretmenlerin ise hizmetiçi eğitim kapsamında dijital girişimciliğin temelleri adlı uzaktan eğitim kursunu aldıkları ve bu eğitiminin içeriğini biraz yetersiz buldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmacının mesleki tecrübelerine ve örneklemelerin görüşlerine göre, Milli Eğitim Bakanlığı'nın girişimcilik konusunda öğretmenlere yönelik içeriği yoğun ve uygulamaya dayalı girişimcilik eğitimleri düzenlemesi

gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin de Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmetiçi eğitim kapsamında verilen girişimcilik eğitimleri ile sınırlı kalmamaları gerekir. Girişimcilik eğitimi konusunda faaliyetler gösteren belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının, kalkınma ajanslarının, üniversitelerin, halk eğitim merkezlerinin, Türkiye İş Kurumu'nun ve KOSGEB gibi alternatif kurumların girişimcilik eğitimlerinden de öğretmenler faydalanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Girişimcilik ile İlgili Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Düzenlemesinin Gerekli Görülüp Görülmemesine Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın girişimcilik ile ilgili öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim düzenlemesinin gerekli olup olmamasına yönelik soru sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre Milli Eğitim Bakanlığı'nın girişimcilik ile ilgili öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim düzenlemesinin gerekli olup olmamasına yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Milli Eğitim Bakanlığı girişimcilik ile ilgili öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitim düzenlemelidir.	11	45,83
Milli Eğitim Bakanlığı girişimcilik eğitimi kapsamında öğretmenlere yönelik daha etkili içerikler ile hizmetiçi eğitim düzenlemelidir.	3	12,5
Öğretmenlerin girişimcilik konusunu öğrenip öğrencilere girişimcilik ile ilgili yol gösterebilmesi için öğretmenlere yönelik girişimcilik ile ilgili hizmetiçi eğitimler düzenlenmelidir.	3	12,5
Lisans eğitiminde birçok öğretmen adayına girişimcilik eğitimi verilmediği için görev yapmakta olan öğretmenlere girişimcilik ile ilgili hizmetiçi eğitimler düzenlenmelidir.	2	8,33
Lisans eğitiminde bazı öğretmen adaylarına verilen girişimcilik eğitimleri yeterli düzeyde olmadığı için görev yapmakta olan öğretmenlere girişimcilik ile ilgili hizmetiçi eğitimler düzenlenmelidir.	1	4,16
Sosyal bilgiler öğretmenlerine girişimcilik ile ilgili zorunlu olarak hizmetiçi eğitimler verilmelidir.	1	4,16
Sadece Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği hizmetiçi eğitimler kapsamında değil diğer kurumların bünyesinde de girişimcilik eğitimleri verilmelidir.	2	8,33
Öğretmenlere girişimcilik eğitimi verilmesinden ziyade öğretmenlerin yaşadıkları bölgelerdeki şartlara yönelik projeler yazmalarına fırsat sağlayacak hizmetiçi eğitimler verilmelidir.	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.8: “Olmasının fayda sağlayacağını düşünüyorum.” , Ö.12: “Kesinlikle girişimcilik konusunda eğitim düzenlenmesini gerekli görüyorum.” , Ö.2: “Hizmetiçi eğitimler tabii ki olmalı ama içerikleri de yeterli olmayınca biraz da boşa vakit kaybetmiş gibi hissediyorum işin açıkçası...” , Ö.5: “Gereklidir. Çünkü lisans eğitiminde girişimcilikle ilgili ders almayanların verilecek bu eğitimle girişimcilik hakkında bilgi sahibi olması sağlanabilir. Alınan bu eğitimle öğrencilere daha faydalı olunabilir.” , Ö.20: “Evet girişimcilik ile ilgili Mili Eğitim Bakanlığı'nın hizmetiçi eğitim düzenlemesinin gerekli olduğunu düşünüyorum. Yeni nesli yetiştirecek olan öğretmenlerin girişimcilik eğitimi almaları öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmak için faydalı olacaktır.” , Ö.19: “Ben zaten hizmetiçi eğitimlerin branş branş ayrılarak senede birkaç defa verilmesi taraftarıyım. Seminer çalışmalarının olduğu dönemlerde bu tür eğitimler verilse çok daha iyi olur. Özellikle sosyal bilgiler öğretmenlerine girişimcilik ile ilgili zorunlu hizmetiçi eğitim verilmesi gerekir diye düşünüyorum.” , Ö.23: “Girişimcilikle ilgili Millî Eğitim Bakanlığı'nın veya diğer kurumların öğretmenlere yönelik eğitim vermelerini gerekli görüyorum. Çünkü içinde bulunduğumuz çağ girişimci bireylerin var olması ve bu girişimci bireyler sayesinde yaşanan sorunların çözülmesi gereken bir çağ.” , Ö.15: “Girişimcilikten ziyade proje yazma, bulunduğu bölgede faaliyetler yürütme gibi hizmetçi eğitim verilebilir. Bu daha çok katkı sağlayacaktır öğretmene.”

Bu alt problem başlığı altında örneklemelerden elde edilen veriler, sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun Millî Eğitim Bakanlığı'ndan girişimcilik becerisi kazandırma üzerine hizmetiçi eğitim almak istediklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum, sosyal bilgiler öğretmenlerin büyük çoğunluğunun lisans eğitiminde girişimcilik adı altında bir ders almadıkları için bu eksiklerini öğretmenlik mesleğini yapmaya başladıktan sonra hizmetiçi eğitim yoluyla gidermek istediklerini ortaya koymaktadır. Araştırmacının mesleki tecrübelerine ve örneklemelerin görüşlerine göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğuna lisans eğitiminde girişimcilik becerisi kazandırma üzerine dersler verilmemiştir. Bu anlamda düşünüldüğünde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırma konusunda kendilerini eksik gördükleri ortaya çıkmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenleri, bu konudaki eksikliklerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nın girişimcilik becerisi kazandırma üzerine sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik düzenleyeceği teorik ve uygulamalı hizmetiçi eğitimler ile giderilebileceğini düşünmektedirler. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik, girişimcilik becerisi kazandırma üzerine Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hizmetiçi eğitimler düzenlenmesi yerinde bir karar olacaktır.

Girişimcilik ile İlgili Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Düzenlenmesi Durumunda Bu Eğitimin İçeriğinin Nelerden Oluşması Gerektiğine Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere girişimcilik ile ilgili hizmetiçi eğitim düzenlenmesi durumunda bu eğitimin içeriğinin nelerden oluşması gerektiğine yönelik soru sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 5. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere hizmetiçi eğitim düzenlenmesi durumunda bu eğitimin içeriğinin nelerden oluşması gerektiğine yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Öğrencilere girişimcilik becerisini uygulamalı olarak kazandırabilmek için geliştirilmesi gereken materyaller ve kullanılması gereken öğretim yöntem tekniklerini belirlemeye yönelik içerikler oluşturulmalıdır.	13	54,16
Öğrencilerin girişimcilik ve iletişim becerilerinin nasıl geliştirilebileceğine yönelik uygulamalı eğitim içerikleri oluşturulmalıdır.	2	8,33
Girişimcilik ve girişimcilik türlerine yönelik içerikler oluşturulmalıdır.	5	20,83
Eğitimde dijital teknoloji kullanımına yönelik içerikler oluşturulmalıdır.	1	4,16
Öğretmenlerin proje yapabilmelerine yönelik uygulamalı eğitim içerikleri oluşturulmalıdır.	1	4,16
Öğretmenlerin yaşamakta oldukları bölgelerdeki ekonomik faaliyetlere yönelik eğitim içerikleri oluşturulmalıdır.	1	4,16
Teknoloji kullanımı ve etkili iletişim kurmaya yönelik uygulamalı eğitim içerikleri oluşturulmalıdır.	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.1: “Çocuklarda girişimcilik becerisinin nasıl kazandırılacağına yönelik etkinlikler düzenleme...” , Ö.6: “Öğrencilere girişimcilik becerilerinin, iletişim becerilerinin, özgüvenin kazandırılması konusunda bilgi verici ve uygulamalı bir eğitim olmalıdır.” , Ö.8: “Girişimci olabilmek için gerekli nitelikler, girişimcilerin karşılaşılabileceği sorunlar, destekleyen kuruluşlar, bu konuda isim yapmış örnekler olabilir.” , Ö.5: “Hızla değişen bir teknoloji çağında yaşıyoruz öğretmenlerin mutlaka bunları takip etmesi eğitimde dijital araçları kullanıyor olması gerekir. Bu nedenle girişimcilik eğitimde mutlaka dijital ortam araçlarını tanıtan bunları kullanabilir duruma gelmemizi sağlayan bilgiler yer almalıdır.” , Ö.3: “Öğretmenlerin proje yapabilmeleri için proje eğitimleri verilmeli diye düşünüyorum. Teorik eğitimden ziyade uygulamalı eğitimlerin verilmesinin daha doğru olacağını düşünüyorum. Girişimcilik ile ilgili verilecek olan bu eğitimlerin uygulamalı eğitimler ile yapılması gerektiğini düşünüyorum.” , Ö.10: “... bulunduğumuz bölgenin ekonomik özellikleri göz önüne alınarak çocukların yönlendirilebileceği bir eğitim olabilir veya o bölgedeki insanlara örnek olabilecek ve rol model olabilecek kişilerin hayatlarıyla ilgili eğitimler olabilir. Bununla ilgili Diyarbakır’ da bir sınıf öğretmenin çocuklara çilekle ilgili bir çalışması var. Tam hatırlamıyorum ama çocukların hayatları boyunca hiç çilek görmediğini ve onlara öğretmenleri tarafından çilek fidanın verildiğini ve onlara çileklerin büyütülmesinde nasıl bakılacağına öğretildiğini duymuştum. Sonrasında çocukların ailelerinin çilek yetiştirdiklerini ve Diyarbakır’daki çilek ihtiyacını karşıladıklarını duymuştum. Çocukların ruhuna dokunabilmek için o yörenin imkanları göz önüne alınarak öğretmenlere yönelik girişimcilik dersi verilebilir. Benim yaşamış olduğum ilçe girişimciliğin tavan yaptığı bir ilçe. Türkiye ekonomisinde 22. sırada yer alıyor. Burası mobilyacılık üzerine girişimcilerin olduğu bir yer. Bu noktada çocukların küçük yaşta yetenekleri göz önüne alınarak girişimcilikle yönlendirme yapılırsa hem İnegöl’e hem de ülkemize daha fazla katkı sağlayacağını düşünüyorum.” , Ö.2: “Bunun içerisinde teknoloji bilgisi olmalı. Kendini

ifade edebilme konuları üzerinde çalışılmalı diye düşünüyorum. Toplumda kendini nasıl var edebilirsin nasıl iletişim kurabilirsin bunlar önemli diye düşünüyorum. Sadece teorik eğitimler değil uygulamalı eğitimler de olmalı. Sadece teorik eğitim olduğu zaman yeterli olmadığını düşünüyorum. Girişimcilikle ilgili öğretmenler kendini ifade edebilmeyi ve bazı dijital platformları da kullanmayı öğrenmeli bence.”

Bu alt problem başlığı altında elde edilen bulgular ve araştırmacının mesleki tecrübeleri göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun girişimcilik becerisi kazandırmada öğretim materyali, öğretim yöntem ve tekniklerini belirlemeye yönelik eğitim almak istedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu durum; sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisini kazandırmada öğretim materyali ve öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma bakımından eksiklerinin olduğunu, bu eksikleri gidermeye yönelik hizmetiçi eğitim almak istediklerini ortaya koymaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Girişimcilik Becerisi Kazandırmadaki Yeterlilik Durumuna Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterli olup olmadığı hakkında düşünceleriniz nelerdir? Bu düşüncelerinizin gerekçeleri nelerdir? soruları sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 6. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterli olup olmadığı hakkındaki düşüncelerine yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
SBDÖP, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterlidir.	2	8,33
SBDÖP, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterli olmakla birlikte uygulamalı eğitime yönelik geliştirilmesi gereken özellikleri bulunmaktadır.	5	20,83
SBDÖP, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterli olmakla birlikte ders süresi bu beceriyi kazandırabilmek için yeterli değildir.	2	8,33
SBDÖP, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterli olmakla birlikte programın uygulayıcısı olan sosyal bilgiler öğretmenleri girişimcilik ile ilgili yeterli bilgiye sahip değildir.	1	4,16
SBDÖP, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterli değildir.	14	58,33

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.1: “Yeterli olduğunu düşünüyorum. Çünkü üretim, dağıtım ve tüketim ünitesinde ham madde nedir, ithalat nedir, ihracat nedir, meslekler nelerdir ya da okuma parçalarının içerisinde girişimci insanlarla ilgili örnekler bulunmaktadır. Bence sosyal bilgiler öğretim programı çocuklara girişimcilikle ilgili farkındalık uyandırabilecek özelliktedir. Öğretim programında üretim, dağıtım, tüketim, bölgelerdeki ekonomik faaliyetler, meslekler veya girişimcilik alanında öne çıkmış isimler

okuma metni şeklinde dahi olsa bunların hepsi verilmiştir. Girişimciliği fark ettirmek adına programın yeterli olduğunu düşünüyorum.” , Ö.5: “Ders programın da yer alan kazanım ve becerilerin yeterli olduğunu, düşünüyorum. Ancak bunlara yönelik sadece bilgi vermekten ziyade öğrencilerin uygulama yapmalarına, proje geliştirmelerine fırsat vermek gerektiğini düşünüyorum.” , Ö.8: “Öğretim programı olarak yeterli fakat süre olarak kazanımın verilmesi zor.” , Ö.15: “Sosyal bilgiler konu ve kazanım yönüyle dolu bir ders olduğu için girişimcilik becerisi maalesef teorikte kalıyor ve pratikte çocuklara fazla etkinlik veya proje yaptırıyoruz...” , Ö.19: “Ben programımızın yeterli olduğunu düşünüyorum ama anlatan öğretmenin de bu durumda etkisi çöktür. Ne kadar çok materyal verilirse verilsin öğretmen bu alanda yetkin değilse program da materyal de çok işe yaramaz. Bu nedenle ben öğretmenlerin girişimcilik konusunda yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kazanımı öğrenciye aktarmak için materyaller olabilir ama bu konuda öğretmen yetkin değilse çok faydalı olamaz. Kısacası program yeterli ama öğretmenlerin bu konuda daha donanımlı olması gerekir diye düşünüyorum.” , Ö.4: “Ne yazık ki yeterli değildir. Uygulamaya yönelik etkinliklerin olması lazım.” , Ö.6: “Yeterli değil. Öğretim programı içerik olarak zenginleştirilmelidir. Öğrencilere sosyal girişimcilik becerilerini kazandırmak için sosyal sorumluluk projelerine daha çok yer verilmelidir.” , Ö.23: “Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü girişimcilik konusu kapsamlı bir konudur. Sosyal bilgiler dersindeki bir ya da iki üniteye sıkıştırılmış olması bana göre doğru değil. Ayrıca girişimcilik üzerine uygulamalar yapmaya uygun bir program değil.”

Bu alt problem başlığı altında elde edilen bulgular ve araştırmacının mesleki tecrübeleri göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yeterli bulmadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmacının mesleki tecrübelerine göre; girişimcilik becerisi uygulamalı eğitimler ve sınıf dışı faaliyetler ile daha etkili bir şekilde kazandırılabilir. Bu anlamda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, ders saatlerinin az olmasından ve uygulamaya yönelik eğitimlerin verilmesine fazla imkan vermemesinden dolayı girişimcilik becerisini kazandırmada yetersiz görülmektedir. Alan uzmanlarının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini de alarak girişimcilik becerisi kazandırma konusunda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı revize etmeleri öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada daha etkili sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Beceriler Arasında Öğrencilere Kazandırılması Gereken En Önemli Becerisinin Hangi Beceri Olduğuna Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan temel becerilerden araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinden hangisinin öğrencilere kazandırılması gereken en önemli beceri olduğu sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 7. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan becerilerden hangisinin öğrencilere kazandırılması gereken en önemli beceri olduğuna yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Eleştirel düşünme becerisi	3	12,5
Yenilikçi düşünme becerisi	1	4,16
Problem çözme becerisi	8	33,33
Girişimcilik becerisi	1	4,16
Değişim ve sürekliliği algılama becerisi	2	8,33
Çevre okuryazarlığı becerisi	1	4,16
Empati becerisi	3	12,5
Dijital okuryazarlık becerisi	1	4,16
Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi	2	8,33
Sosyal katılım becerisi	1	4,16
Medya okuryazarlığı becerisi	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.16: “Eleştirel düşünme becerisinin önemli olduğunu düşünüyorum.”, Ö.12: “Bana göre buradaki becerilerden en önemli beceri yenilikçi düşünme becerisidir.”, Ö.22: “Problem çözme becerisinin en önemli beceri olduğunu düşünüyorum.”, Ö.20: “Girişimcilik becerisinin önemli olduğunu düşünüyorum.”, Ö.4: “Değişim ve sürekliliği algılama.”, Ö.13: “Çevre okuryazarlığı.”, Ö.6: “Kazandırılması gereken en önemli beceri empati becerisidir.”, Ö.18: “Dijital okuryazarlık.”, Ö.14: “Türkçeyi doğru, güzel ve konuşma.”, Ö.10: Siz de tam bana muzdarip olduğum konularda soru soruyorsunuz. Bizim eğitim öğretim sistemimiz şu anda matematik ve fen bilimleri üzerine kurgulu. Çocuklar sadece okuma temelini aldıktan sonra matematik ve fen bilimlerine yöneliyorlar. Bunun da temel sebebi liselere geçiş sınavı. Çocuklarımızda sınav kaygısı var. Çocuklarda kazanımdan ziyade eğitimde bir eleme metodu olan çoktan seçmeli sorular yöneltiliyor. Aileler çocukları bu alanda güdüyor. Bu da sizin saymış olduğunuz becerileri öğrencilere kazandırmamız konusunda bize engel oluyor. Saymış olduğunuz becerilerin hepsi önemli beceriler. Hepimiz toplumun değer yargılarından uzaklaştığından toplumda dürüstlük olmadığından birlik beraberliğin olmadığından herkesin kendi menfaatlerini gütmekten devletin ve toplumun çıkarlarının güdülmediğinden sosyalleşememekten yakınıyoruz. Bu nedenlerden dolayı ben sosyal katılım becerisinin en önemli beceri olduğunu düşünüyorum.”, Ö.15: “Her biri çok çok önemli ve günümüz insanının sahip olması gereken beceriler ancak bence en önemlisi bugün her şeyi yönlendiren, algı oluşturan ve kitleleri harekete geçirme gücü çok yüksek olan medyaya karşı kazandırılması gereken medya okuryazarlığı becerisidir.”

Bu alt problem başlığı altında elde edilen bulgular ve araştırmacının mesleki tecrübeleri göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun problem çözme becerisini, eleştirel düşünme becerisini ve empati becerisini öğrencilere kazandırılması gereken en önemli beceriler arasında gördükleri ortaya çıkmıştır. Araştırmacının mesleki deneyimlerine göre elbette ki Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda bulunan bütün beceriler önemlidir ve öğrencilere kazandırılmalıdır. Girişimcilik becerisi, kazandırılması gereken en önemli beceriler arasında öğretmenler tarafından çok fazla tercih edilmemiştir. Araştırmacıya göre, girişimcilik becerisinin diğer beceriler karşısında daha az sayıda öğretmen tarafından tercih edilmiş olması girişimcilik becerisinin kazandırılma sürecini olumsuz etkileyebilir. Öğretmenler, SBDÖP' te bulunan bütün becerileri kazandırmada aynı önem ve hassasiyeti gösteriyor olsalar bile düşük ihtimal de olsa diğer becerilere göre kazandırılmasını daha az önemli gördükleri becerileri öğrenciye kazandırmada daha etkisiz kalabilirler. Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak yöntem, teknik, etkinlik ve materyaller hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerine eğitimler verilmeli ve girişimcilik kavramının önemi benimsenmelidir. Böylece sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisine olan bakış açıları değişecek ve girişimcilik eğitiminin önemi artacaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Uygun Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Kullanıp Kullanmadıklarına Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıklarını düşünüyor musunuz? sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanıp kullanmadıklarına yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmamaktadırlar.	13	54,16
Sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmamaktadırlar.	6	25
Bu durum öğretmenden öğretmene değişiklik gösterebilmektedir.	3	12,5
Sosyal bilgiler öğretmenleri, kendilerine yeterli imkanların verilmesi durumunda öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabilirler.	2	8,33

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.12: "Kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Mevcut yöntem ve teknikleri kullanırken yeni yöntem ve teknikleri de bulup kullanmak gerekir diye düşünüyorum." ,

Ö.13: “Düşünmüyorum, çünkü bu dersimizin içeriğinin teoriden uygulamaya çevrilmesi gerekiyor.” ,Ö.5: “Evet uygun yöntem ve teknikleri kullanan öğretmenlerin olduğunu düşünüyorum.”,Ö.2: “Bu durum öğretmenden öğretmene değişebilen bir durum. Şöyle bir gözlemim oldu. Şu anda yüksek lisans eğitimi de aldığım için genç arkadaşlarla bir arada olma şansım da oldu. Yeni nesil öğretmenler yöntem tekniği biraz daha fazla kullanıyorlar. Bunun için çaba sarf ediyorlar diye düşünüyorum. Bunu olumsuz anlamda söylemek istemiyorum ama biraz daha yaşı olan öğretmen arkadaşlarda bu durumun biraz daha az olduğunu düşünüyorum.” , Ö.3: “Bence uygun yöntemleri kullanabilirler ama bu anlamda öğretmenlerim imkanları kısıtlı. Çok fazla seçenekleri yok diye düşünüyorum. Mesela girişimcilik pratik yaparak olur ama öğretmenin 40 dakikalık dersi var. Bu süre içerisinde öğrenciye kazandırması gereken kazanımlar var. Öğretmenin girişimciliğe karşı ilgisi ya da bilgisi varsa illaki kazanımların içerisine bu beceriyi yerleştirebilir. Ama 40 dakika süresi var ve imkanlar kısıtlı.”

Bu alt problem başlığı altında elde edilen bulgular ve araştırmacının mesleki tecrübeleri göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun girişimcilik becerisi kazandırmada uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmadıkları ortaya çıkmaktadır. Araştırmacının mesleki deneyimlerine göre bu durum öğretmenden öğretmene veya bulunulan mekana göre değişiklik gösterse de araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmadıklarını belirtmeleri bu alanda eksikliklerin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu eksiklikler, alan uzmanları ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin iş birliği içinde yapacakları çalışmalar ile giderilebilir. Eksiklerin giderilmesi ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada daha uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak daha etkili sonuçlar ortaya çıkarmaları yüksek ihtimaldir.

Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Kullanılan ve Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretmenlere Önerilen Öğretim Yöntem, Teknik ve Etkinliklerine Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada kullandığınız ve kullanılmasını tavsiye ettiğiniz öğretim yöntem ve teknikleri hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerine verebileceğiniz öneriler nelerdir? sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 9. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada öğretmenlerin kullandıkları ve kullanılmasını tavsiye ettikleri öğretim yöntem, teknik ve etkinliklerine yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Alan gezisi etkinliği	11	45,83
Drama tekniği	11	45,83
Proje hazırlama etkinliği	10	41,66
Etkili konuşma ve sunum etkinliği	7	29,16
Münazara tekniği	7	29,16

Girişimci insanların biyografilerini inceleme etkinliği	6	25
Probleme dayalı çözüm üretme etkinliği	5	20,83
Soru-cevap tekniği	4	16,66
Beyin fırtınası tekniği	4	16,66
Hikaye tamamlama tekniği	4	16,66
Altı şapkalı düşünme tekniği	4	16,66
Simülasyon tekniği	3	12,5
Grup çalışması tekniği	3	12,5
Kermes etkinliği	3	12,5
Örnek olay tekniği	3	12,5
Araştırma ödevi etkinliği	3	12,5
İstasyon tekniği	3	12,5
Röportaj tekniği	3	12,5
Kantinde görev verme etkinliği	3	12,5
Kavram bulmacası tekniği	2	8,33
Pazarcılık uygulaması etkinliği	2	8,33
Afiş hazırlama etkinliği	2	8,33
Uygulama bahçesi etkinliği	2	8,33
Yakın çevre ile iletişim kurma etkinliği	2	8,33
Eğitim içerikli web uygulamaları etkinlikleri	2	8,33
Sunuş yolu ile öğretim stratejisi	2	8,33
Video izletme etkinliği	1	4,16
Hikaye okuma etkinliği	1	4,16
Gazete kupürü okuma etkinliği	1	4,16
Akrostiş yazdırma etkinliği	1	4,16
Yakın çevreden örnekler verme etkinliği	1	4,16

Girişimci insanları sınıfa davet etme etkinliği	1	4,16
Sosyal sorumluluk verme etkinliği	1	4,16
Slogan hazırlama etkinliği	1	4,16
Buluş yolu ile öğretim stratejisi	1	4,16
Araştırma inceleme yolu ile öğretim stratejisi	1	4,16
Sergi etkinliği	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.12: “Ben geçmiş dönemlerde alan gezisi yaptırmıştım. Keles İlçesi’nde süt işleyen bir tesis vardı. Öğrencileri bu tesise götürmüştüm. Öğrencilere bu tesisin nasıl kurulduğunu buradaki işlenen hammaddenin bu tesise nasıl getirildiğini bu ürünlerin bu tesiste hangi tür ürünlere dönüştürüldüğünü çalışan personelin hangi meslek grubunda yer aldığını birebir yaşayarak uygulamalı eğitim ile öğretmiştim. Bu sadece basit bir örnek. Keles İlçesi çok gelişmiş bir ilçe olmadığı için bu anlamda alan gezisi yaptırabileceğimiz çok yer yok. Ama Bursa merkezinde alan gezisi yaptırabileceğimiz çok yer var. Çeşitlilik çok olduğu için alan gezileri Bursa merkezde öğrencilere daha fazla fayda sağlayabilir diye düşünüyorum.” , Ö.22: “Ben fırsatını bulabilirsem alan gezisi yaptırıyorum. Ama izin alma konusunda sıkıntılar yaşanabiliyor.” , Ö.18: “...drama ve eğitsel oyunlarla derslerimi işliyorum.”, Ö.15: “Girişimcilik becerisi için bölgemizin şartlarına uygun proje oluşturma, hayali yatırım planlamaları yaptırma gibi yöntemlerden yararlanıyorum. Yani projeye dayalı öğretim yöntemi...” , Ö.2: “Verdiğim konu ile ilgili veri hazırlama, araştırma yapma ve bunu bir sunum haline getirip sınıfa sunma çalışmalarını öğrencilere yaptırıyorum. Her öğrencinin bu çalışmalarda görev almasına dikkat ederim.” , Ö.20: “...etkili konuşma yöntemleri önerebileceğim yöntemlerdir.” , Ö.6: “Münazara ,tartışma” , Ö.9: “Öğrencinin yakın çevresinden veya örnek kişiler üzerinden bu beceriyi öğrenciye anlatabilsek daha faydalı olabileceğimizi düşünüyorum. Sanayisi gelişmiş bir bölgede bulunduğum için girişimci insanların sayısı da fazla. Bunu fırsata çevirip güzel örneklerle bu beceriyi öğrenciye kazandırabiliriz diye düşünüyorum.” , Ö.12: “... girişimci insanların hayatlarının anlatıldığı videolar izletilebilir. Bu etkinlikle öğrencilerin yaşanmış hayat hikayelerinden ders çıkarması sağlanabilir.” , Ö.23: “Problem cümlesi verip problem çözümüne yönelik gurup çalışmaları yaptırıyorum.” , Ö.5: “Öğrencilerin derste soru sarabilmesi için uygun ortamlar yaratılmalı, kendini daha fazla ifade edebilmeli.” , Ö.18: “...soru cevap...” , Ö.12: “Beyin fırtınası etkinliğinin de girişimcilik becerisi kazandırmada çok etkili bir etkinlik olduğunu düşünüyorum.” , Ö.23: “Hikaye tamamlama etkinlikleri yaptırılabilir.” , Ö.5: . “Bazı derslerde altı şapkalı düşünme tekniğini kullanmaya çalışıyorum. Böylelikle öğrencinin çok yönlü bir bakış açısına sahip olabileceğini düşünüyorum.” , Ö.18: “...simülasyon...” , Ö.23: “...gurup çalışmaları da yaptırıyorum.” , Ö.17: “Okullarda düzenlenen kermesler de çocuklar için girişimcilik becerisini kazanabilecekleri bir ortam. Tabi bunu doğru organize etmek gerekir. Planlamaları çocukların yapması lazım.” , Ö.8: “...örnek olay...” , Ö.19: “Çocuklara ödev olarak röportaj yapmaları etkinliği verilebilir. Bu sayede yakın çevredeki girişimcilerle röportaj yapıp girişimcilik hakkında birinci ağızdan bilgi toplayabilirler.” , Ö.24: “...kantinde görev verme...” , Ö.23: “Kavramları öğretebilmek için kavram bulmacası etkinliği oluşturulabilir.” , Ö.19: “Üniversite yıllarımda boş zamanlarımda harçlığımı çıkartabilmek için pazarcılık yapmaya başlamıştım. Pazarda ürün satmak beni sosyalleştirdi. Kendimi ifade edebilme açısından çok katkısı oldu bana. Kendime güvenim arttı. Girişimcilik becerisi kazandırma

konusunda öğretmenlere verebileceğim öneri çocuklara pazarcılık uygulaması yaptirmaları yönünde olur. Bu yöntemle çocukların özgüveni artıyor ve çocuklar sosyalleşiyorlar.” , Ö.2: “...afiş hazırlama...” , Ö.3: “Ben kendi yaptığımdan örnek vereyim; Bilim Sanat Merkezinde çalıştığım için imkanlarım diğer öğretmenlere göre daha fazla. Mesela Antalya’da Bilim Sanat Merkezi’nde çalışırken bizim okulumuzun bahçesinde seramız vardı. Atıl durumdaydı. Çocukları buraya yönlendirmek istiyordum ama hiçbir zaman çocuklara biz burada girişimcilik yapacağız diye bir söylemde bulunmadım. Buradaki amacım öğrenciye fark ettirmeden girişimcilik ruhunu yaşattırmaktı. Çocukları seraya götürdüm. Serada yabancı otlar bitmişti. Yavaş yavaş otları temizledik. Sonra oraya istedikleri ürünleri ektirdim öğrencilere. Bu bir süreçti. Sonrasında ürünlerin hasadını yaptırttım çocuklara.” , Ö.7: “Diğer öğretmenlerle ve bulunduğumuz çevreyle ilişkiler kurarak bu beceriyi bir şekilde öğrencilere kazandırmaya çalışmalıyız.” , Ö.9: “Öğrencinin girişimcilik becerisini ortaya çıkarmaya yönelik oyun çalışmaları yapılabilir. Çocuk birçok oyunu telefonuna indirip oynayabiliyor. Oynayacağı oyunlar arasında bu beceriyi kazandırmaya yönelik oyunlar olursa güzel olur diye düşünüyorum. Dersin içerisinde de Milli Eğitim Bakanlığının desteklediği oyunlar indirilip oynattırılabilir. Özellikle içinde bulunduğumuz uzaktan eğitim döneminde de faydalı olabilir diye düşünüyorum.” , Ö.21: “Pandemi sebebiyle bu beceriyi kazandırırken yukarıda belirttiğim bir beceriyi uygulayamadım. Sadece sunuş yoluyla öğretim stratejisi uyguladım. Derste bu konuyla ilgili örnek paylaşımında bulundum.” , Ö.10: “Küçük öyküler ve hikayeler okuyorum.” , Ö.10: “Girişimcilikle ilgili haberleri okutuyorum” , Ö.12: “...öğrencilerin akrostiş tarzında konuları yaratıcı bir şekilde şifreleme yapmalarını da istiyorum. Bu da yaratıcı fikir bulma açısından etkili bir yöntem oluyor. Bu yöntemle çocukların yaratıcı düşünme becerileri gelişiyor.” , Ö.22: “...sınıfa girişimci insanlar çağırma gibi etkinlikleri yaptirmaları konusunda öneriler verebilirim.” , Ö.2: “...slogan hazırlama...” , Ö.21: “Buluş yoluyla öğrenme stratejisi kullanabilirler.” , Ö.21: “...araştırma ve inceleme yoluyla öğrenme stratejisi kullanabilirler.” , Ö.10: “...biz bu çalışmalardan sergi yaptık. Çocuklar bu sergiyi okulun en görünür yerinde sergilediler. Öğrenciler bu sergiyi gezdiler. Ben bu çalışmanın çocuklarda girişimcilik ruhuna katkı sağladığını düşünüyorum.”

Bu alt problem başlığı altında elde edilen bulgular ve araştırmacının mesleki tecrübeleri göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun alan gezisi etkinliği, drama tekniği, proje hazırlama etkinliği gibi uygulamaya yönelik ve sınıf dışı faaliyetleri girişimcilik becerisi kazandırmada daha fazla tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmacının mesleki deneyimleri de göz önüne alındığında girişimcilik becerisinin öğrencilere daha etkili bir şekilde kazandırılabilmesi için uygulama ağırlıklı etkinliklere ve alan gezisi gibi sınıf dışı faaliyetlere daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Bu anlamda Milli Eğitim Bakanlığı’nın alan gezisi gibi sınıf dışı faaliyetlere izin vermesi ve bu faaliyetleri gerçekleştirebilmek için yerel yönetimlerden ulaşım imkanı sağlaması öğretmenlerin bu beceriyi öğrencilere kazandırma imkanlarını artıracaktır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırabilmek İçin Okullarda Yeterli Miktarda Materyal Bulunup Bulunmadığına Yönelik Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için okullarda yeterli miktarda materyal bulunmakta mıdır? sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 10. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için okullarda yeterli miktarda materyalin bulunup bulunmadığına yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzelik (%)
Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için okullarda yeterli miktarda materyal bulunmamaktadır.	22	91,66
Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için okullarda yeterli miktarda materyal bulunmaktadır.	1	4,16
Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için okullarda bulunan materyallerin biraz daha zenginleştirilmesi gerekmektedir.	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.1: “Ben okullarda yeterli materyal olduğunu da göremiyorum. Benim okulumda böyle bir materyal göremiyorum yani yok.” , Ö.3: “Yeterli miktarda materyal bulunduğunu düşünmüyorum. Bilim Sanat Merkezlerinin çoğunda bile böyle bir sorun varken eğer okul idaresi ve öğretmen kadrosu olaya çok vakıf değilse yeterli miktarda materyal bulunduğunu düşünmüyorum.” , Ö.5: “Okullarda materyaller bulunmaktadır. Bunları her öğretmenin etkili bir şekilde kullanması gerektiğine inanıyorum. Gerektiğinde öğretmen kendi materyalini yapabilmeli bizler üniversitelerde bununda eğitimini alıyoruz.” , Ö.12: “Okulların materyal konusunda biraz daha zenginleştirilmesi gerekir. Çocuklar yaşadığı çevredeki kaynakları iyi bilmesi ve onları yaşantı sonucu deneyimlemesi gerekir. Çevresinde gördükleri materyalleri kullanarak uygulamalar ile yaparak yaşayarak deneyim edinmesi gerekir. Örneğin Keles İlçesi’nde çocuk okul dışına çıktığında ormanı görecektir. Orman onun için bir materyal olmuş olacaktır. Ormanlardan, ağaçlardan neler yapılabilir bununla ilgili fikir yürütmesi gerekir. Dolayısıyla sadece okul içerisindeki materyaller değil de okulun çevre imkanlarıyla oluşturacağı bir materyal havuzu bu konuda çok daha fazla fayda sağlar diye düşünüyorum.”

Bu alt problem başlığı altında elde edilen bulgular ve araştırmacının mesleki tecrübeleri göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun okullarda girişimcilik becerisi kazandırmada yeterli materyalin bulunmadığı görüşünü savundukları ortaya çıkmıştır. Araştırmacının mesleki tecrübelerine göre girişimcilik becerisi kazandırmada materyal ihtiyacı öğretmenden öğretmene farklılık gösterebilmektedir. Bazı öğretmenler çevrelerinde gördükleri her şeyi materyal olarak değerlendirebilirken bazı öğretmenler de sadece fiziksel olarak dokunabildikleri ve hissedebildikleri cisimleri materyal olarak değerlendirebilmektedirler. Araştırmacıya göre öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada birçok şey materyal olarak kullanılabilir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin yakın çevresinde bulunan birçok şey girişimcilik becerisi kazandırmada öğretim materyali durumuna getirilebilir. Ancak bu durumun gerçekleştirilebilmesi için okul dışında veya okul içinde uygulama yaptırma konusunda öğretmenlere esnek hakların verilmesi gerekir. Yani yakın çevrede bulunan bir pazar, alışveriş merkezi veya okulda bulunan kantin gibi yerlerde öğretmenler ile öğrencilerin birlikte faaliyet yürütmelerine okul idareleri tarafından veya Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatları kapsamında izin verilebilmelidir. Girişimcilik becerisi kazandırma konusunda sınıf dışı

faaliyetlerin yapılmasına izin verilmeyen bir sistemde öğretmenlerin kullanabilecekleri materyal sayısı azalmakta ve fiziksel olarak dokunup hissedilebilecek materyallerin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum, sınıfların içerisinde bulunan materyallerin girişimcilik becerisini kazandırmada yetersiz kalmasına sebep olabilmektedir. Araştırmacının mesleki tecrübelerine göre; araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun girişimcilik becerisi kazandırma konusunda okullarda materyal eksikliğinin bulunduğunu ifade etmelerindeki en önemli sebep, sınıf dışı uygulamaların yapılmasında izin alma sorununun yaşanıyor olmasıdır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırabilmek İçin Okullarda Kullanılan ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Kullanmaları Tavsiye Edilen Materyaller Hakkındaki Görüşler

Araştırma çalışmasına katılan öğretmenlere bu alt problem başlığı altında, Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisini kazandırabilmek için kullandığınız ve okullarda bulunmasını tavsiye ettiğiniz materyaller hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerine verebileceğiniz öneriler nelerdir? sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan görüşler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur. Bu alt probleme yönelik öğretmenlerden alınan görüşlerin tamamı örnek cümle olarak sunulmamış, oluşturulan temalara yönelik veri niteliği taşıyan cümleler alıntılama yöntemi ile örnek olarak sunulmuştur.

Tablo 11. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada öğretmenlerin kullandıkları ve kullanılmasını tavsiye ettikleri öğretim materyallerine yönelik veriler

Öğretmen görüşleri doğrultusunda oluşturulan temalar	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Akıllı tahta (etkileşimli tahta)	11	45,83
Videolar	8	33,33
Öğretmenlerin eğitim materyali olarak tasarladıkları her şey	7	29,16
Fotoğraflar	6	25
Haritalar	5	20,83
İnternet	4	16,66
Web 2.0 araçları	4	16,66
Yazılım programları	4	16,66
Hikayeler	4	16,66
Maden seti	3	12,5
Öğrencilerin yaratıcılık becerilerini geliştirebilecekleri atölyeler	3	12,5
Bilgisayar	3	12,5
Ders kitapları	3	12,5

Hikaye tamamlama etkinlik kağıtları	3	12,5
Bant/ Yapıştırıcı malzemeler	3	12,5
Kağıt	2	8,33
Karton	2	8,33
Gazete kupürleri	2	8,33
Pano	2	8,33
Okulun yakın çevresinde bulunan her şey	2	8,33
Alan gezilerindeki her şey	2	8,33
Proje yapımında kullanılan her şey	2	8,33
Dijital oyunlar	2	8,33
Atık kağıtlar	1	4,16
Elişi kağıtları	1	4,16
Kütüphane	1	4,16
Dergiler	1	4,16
Atık piller	1	4,16
Grafikler	1	4,16
Şemalar	1	4,16
Resimler	1	4,16
Kostümler	1	4,16
Sunum dosyası (Powerpoint)	1	4,16
Model uçak	1	4,16
Dünya haritası küre	1	4,16
Boya kalemi	1	4,16
Top	1	4,16
Pazar tezgahı	1	4,16
Kavram bulmaca	1	4,16

Reklam afişleri	1	4,16
Canva online tasarım uygulaması	1	4,16
Marka logoları	1	4,16
Ürün maketleri	1	4,16
Kermes organizasyonunda kullanılan her şey	1	4,16
Bankaların dijital ortamdaki finans uygulamaları	1	4,16
Televizyon	1	4,16
Konuşma kürsüsü	1	4,16

Araştırmaya katılan örneklem grubunun bu alt probleme yönelik verdiği cevaplardan bazıları şu şekildedir: Ö.5: “Akıllı tahtaları kullanıyorum etkileşimli olduğu için yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat veriyor.” ,Ö.17: “Benim bu alanda kullandığım en önemli materyal akıllı tahta. Çünkü ben girişimcilikle ilgili videoyu da görüntüyü de akıllı tahta sayesinde öğrenciye gösterebiliyorum.” , Ö.20: “Girişimcilere ait yaşam ve yatırım hikayelerinin anlatıldığı videolar izletiyorum.” , Ö.19: “Biz üniversitede eğitim alırken materyal geliştirme diye bir ders aldık. Bu dersi alan bir öğretmen hangi kazanımı işlerken hangi materyal gerekli bunun tespitini yapıp kendisi de materyal hazırlayabilir.” , Ö.5: “Fotoğraflardan yararlanılmalıdır.” , Ö.7: “...harita vb.” , Ö.2: “İnternete ulaşım imkanı sağlanmalıdır.” , Ö.23: “Öğretmenlere materyal konusunda dijital platformlarda kullanılan Web 2 araçlarını kullanmalarını önerebilirim.” , Ö.16: “Özellikle mobil uygulamalar bu dönemde kullanabileceğimiz materyaller olarak değerlendirilebilir. Normal sınıf ortamında el kaldırıp söz hakkı istemeye çekinen öğrenciler internet ortamındaki uygulamalar ile çok rahat bir şekilde söz hakkı isteyip derse katılım sağlayabiliyorlar.” , Ö.16: “Maden Tetkik Arama Enstitüsü’nden maden seti istemiştim. Bu maden örneklerini derste öğrencilere gösteriyorum.” , Ö.7: “Öğrencilerin fikirlerini söyleyebilecekleri ve yaratıcılıklarını artıracabilecekleri her türlü ortam materyal sayılır. Öğrenciyle birlikte öğrencinin düşüncesini geliştirebilecek olan her ortam bizim için materyaldir diye düşünüyorum.” , Ö.2: “Materyal öneri konusunda bence bilgisayar...” , Ö.5: “Sosyal bilgiler ders kitabından yararlanıyorum orada öğrencilerin konulara ilişkin ürünler hazırlanmasını, fikirler ortaya atmasını sağlayan etkinlikler oluyor.” , Ö.23: “Ben derslerimde girişimcilik hikayesi oluşturup yarıda bırakıyorum devamını öğrencilerin getirmesini istiyorum.” , Ö.17: “...bant gibi materyaller de kullanabiliyorum.” , Ö.19: “...yapıştırıcı gibi malzemelerden kendi materyalimi tasarlıyorum.” , Ö.17: “İstasyon tekniğini kullandığım zamanlarda kağıt...” , Ö.2: “...karton...” , Ö.19: “Pazarlık uygulaması yaptırabilmek için öğrencilere kartondan tezgah kurdurup öğrencilerin üzerinde satış yapabilmelerini sağlayacak malzemeler tasarlama istiyorum.” , Ö.15: “Çocuklara gazete aldırıp girişimcilik örneği bulmalarını istiyorum.” , Ö.5: “...panolar kullanılmalı sergilenen ürünler öğrencileri teşvik ediyor. Sınıf içinde ve koridorlarda yer alan panoları kullanıyorum.” , Ö.3: “Benim kullandığım materyal okulun bulunduğu bölgedeki her şeydir diyebilirim. Sokakta gördüğüm kedi bile benim için bir materyaldir. Karşıdan karşıya geçemeyen yaşlı teyze de materyaldir. Önceki görev yaptığım yer olan Antalya için söyleyecek olursak sahilde bırakılan şişelerin geri dönüşümü bile benim için bir materyaldir.” , Ö.11: “...proje çalışması yapmaya imkan sağlayacak bir takım malzemeler olabilir.” , Ö.24: “Dijital oyun uygulamaları...” , Ö.4: “...kullanılmış kağıt.” , Ö.19:

“...elişi kağıdı...” , Ö.2: “...kütüphane...” , Ö.20: “Girişimcilik üzerine yayınlar yapan dergileri kullanmalarını önerebilirim.” , Ö.4: “Atık pil...” , Ö.8: “...grafik...” , Ö.8: “...şema...” , Ö.11: “Dersi daha aktif hale getirecek kıyafetler...” , Ö.12: “Sunum dosyaları birer materyaldir.” , Ö.16: “Örneğin ben model uçak kursu veriyorum. Öğrenci burada el becerisini geliştiriyor ve güzel ürünler ortaya çıkartabiliyor. Aynı öğrenciye sosyal bilgiler dersi ile alakalı kavramlar sorduğumda cevap veremiyor ama el becerisi alanında gelişmiş bununla ilgili bir yeteneğe sahip olduğu belli. Sosyal bilgiler dersinde sorduğum kavramı bilememesi çok da önemli değil bence. Çünkü amaç etkin bir vatandaş yetiştirmek.” , Ö.17: “...küre var.” , Ö.17: “...boya kalemi.” , Ö.19: “...birkaç tane küçük top koyarak öğrencilere pazarcılık uygulaması yaptırabilir.” , Ö.20: “Kavram bulmacaları...” , Ö.22: “Ben reklam ve pazarlama konusunda afişler ve tasarımlar hazırlıyorum öğrencilere.” , Ö.22: “Canva programı bu konuda epeyce yardımcı oluyor çocuklara. Girişim yapmak istedikleri alanla ilgili marka tasarımı hazırlıyorlar.” , Ö.22: “...logo tasarımı yapabiliyorlar.” , Ö.22: “Örneğin okulda bir kermes ortamı hazırlanarak öğrencilerin buraya satabilecekleri yiyecekleri getirmeleri istenebilir. Ama getirdikleri yiyeceklerin kaç liraya mal olduğunu hesaplatmak gerekir. Satışını yaptıktan sonra bu üründen ne kadar kar edebildiklerini hesaplatmak gerekir.” , Ö.24: “Finans okuryazarlığı konusunda bankaların uygulamaları var onları kullanıyorum.” , Ö.15: “...televizyon...” , Ö.15: ‘Mesela bir iş adamının nasıl olması gerektiğini anlatırken konuşma kürsüsü lazım oluyor.’”

Bu alt problem başlığı altında elde edilen bulgular ve araştırmacının mesleki tecrübeleri göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun girişimcilik becerisi kazandırmada akıllı tahtaları, videoları ve öğretmenlerin kendi tasarlamış oldukları materyalleri kullandıklarını ve kullanılmasını önerdiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum girişimcilik becerisi kazandırma konusunda sınıf içi uygulamalarda materyal olarak kullanılan akıllı tahtaların öğretmenler için ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca girişimcilik becerisi kazandırmada görsel ve işitsel materyallerin diğer materyallere göre öğretmenler tarafından daha fazla tercih edilmesi ve akıllı tahtaların da görsel ve işitsel zekaya hitap edebilmesi bu anlamda her sınıfta akıllı tahtaların bulunmasını gerekli hale getirmektedir. Araştırmacının mesleki deneyimlerine göre sınıf içerisinde girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak en önemli materyallerden birisi akıllı tahtadır. Çünkü akıllı tahtalar sayesinde öğrencilerin görsel ve işitsel zekalarına hitap etmek daha kolaydır. Kalıcı bilginin sağlanabilmesi ve deneyimlerin görsel ve işitsel olarak öğrencilere aktarılabilmesi için akıllı tahtalar sınıf içerisinde kullanılacak önemli materyallerden birisidir. Ayrıca öğretmenlerin girişimcilik becerisi kazandırma konusunda kendi tasarlamış oldukları materyaller de öğrenciler üzerinde etkili olmaktadır. Her öğretmen kendi öğrencisinin öğrenme eşliğini bildiğinden kendi öğrencisinin öğrenme eşğine göre öğretim materyali hazırlar. Bu nedenle öğretmenlerin girişimcilik eğitiminde kendi öğrencilerinin seviyelerine uygun materyaller hazırlamaları öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada daha etkili sonuçlar ortaya çıkartabilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmacının yapmış olduğu bu çalışmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın içeriğinde yer alan girişimcilik becerisinin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından öğrencilere kazandırılma süreci ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Bu çalışma kapsamında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırma konusundaki yeterlilik durumu, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan becerilerin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından önemsenme durumu, girişimcilik becerisi kazandırmada öğretim materyallerinin yeterlilik durumu, öğretim yöntem, teknik ve etkinliklerinin yeterlilik durumu sorgulanmıştır. Girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak öğretim yöntem, teknik, etkinlik ve materyaller hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

alınarak araştırmacının oluşturduğu alt problemlere göre incelenmiştir. Alt problemler kapsamında elde edilen veriler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılarak araştırma sonuçlarına dahil edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler ile alanyazında yer alan sonuçlar karşılaştırılmıştır. Araştırma çalışmasının sonuçları ile alanyazında yer alan çalışmaların sonuçlarının yüksek oranda benzerlikler gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma çalışmasında incelenen alt problemlere yönelik elde edilen sonuçlar ile alan yazındaki karşılaştırmalar aşağıda belirtilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Lisans Eğitiminde Girişimcilik ile İlgili Seçmeli ya da Zorunlu Bir Ders Alıp Almadıklarına Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, eğitim aldıkları lisans programlarında girişimcilik adında bir ders olmadığı için girişimcilik dersini alamadıklarını belirtmişlerdir. Meslek hayatına son yıllarda başlayan öğretmenlerin ise girişimcilik adında ders aldıkları tespit edilmiştir. Bu durum girişimcilik kavramının son yıllarda önemsendiğini ve girişimcilik eğitime verilen değerin arttığını ortaya çıkarmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda girişimcilik becerisi bulunduğu için sosyal bilgiler öğretmen adaylarına girişimcilik dersi zorunlu ders olarak verilmelidir. Danimarka ve Finlandiya'da öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarında girişimcilik eğitime önem verilmektedir. Öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarının öğretim programlarında girişimcilik dersi bulunmakta ve temel eğitim kademesinde ders verecek olan öğretmenlere girişimcilik eğitiminin verilmesi zorunlu tutulmaktadır (Maya & Yılmaz, 2018). Lisans eğitiminde girişimcilik dersi almış alan öğrencilerin girişimcilik dersi almayan öğrencilere göre girişimcilik kariyerlerine olan ilgilerinin arttığı tespit edilmiştir (Sezer, 2013). Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, lisans eğitiminde öğretmenlere yönelik girişimcilik derslerinin verilmesi öğrencilere girişimcilik beceri kazandırmada etkili sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmen adaylarına lisans eğitiminde girişimcilik derslerinin zorunlu ders olarak verilmesi yerinde bir karar olacaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Lisans Eğitiminde Girişimcilik Dersinin Alınmasını Gerekli Görüp Görmediklerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, lisans eğitiminde girişimcilik dersinin alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda girişimcilik becerisi bulunmaktadır ve bu beceriyi öğrencilere kazandırabilmek için öğretmenlerin girişimcilik becerisi kazandırma konusunda donanımlı olmaları gerekmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmen adaylarına lisans düzeyinde girişimcilik derslerinin verilmesi öğretmen adaylarının ilerleyen vakitlerde meslek hayatlarına başladıklarında öğrencilerine girişimcilik becerisi kazandırma konusunda fayda sağlayacaktır. "Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Bilgi ve Beceri Düzeyleri" adlı tez çalışmasında, lisans eğitiminde girişimcilik dersi alan öğrenciler ile girişimcilik dersi almayan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (Çelik, 2014). "Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (2018) Yer Alan Girişimcilik Becerisinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" adlı tez çalışmasında, eğitim fakültelerinde seçmeli ders olarak verilen girişimcilik dersinin zorunlu ders kapsamında verilmeye başlanması durumunda öğretmen adaylarının girişimcilik becerisi kazandırma yeterliliklerinin artabileceği belirtilmiştir (Budak, 2019). Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler öğretmenlerinin lisans eğitiminde girişimcilik eğitimi almaları girişimcilik becerisi kazandırma yeterliliklerini artıracaktır. Bu nedenle lisans eğitiminde girişimcilik dersinin alınması öğretmenler tarafından gerekli görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Girişimcilik ile İlgili Milli Eğitim Bakanlığı'nın Düzenlediği veya Diğer Kurumlar Tarafından Düzenlenen Herhangi Bir Eğitimi Alıp Almadıklarına ve Eğitim Alan Öğretmenlerin Aldıkları Eğitimlerin İçeriklerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, Milli Eğitim Bakanlığı'nın veya diğer kurumların girişimcilik adında düzenlediği herhangi bir eğitimi almadıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmetiçi eğitim kapsamında düzenlediği "Dijital Girişimciliğin Temelleri" adlı uzaktan eğitim kursunu aldıklarını ve bu eğitimin içeriğini yüzeysel bulduklarını belirtmişlerdir. Araştırmacıya göre, girişimcilik konusunda lisans eğitiminde ders almamış olan sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik Milli Eğitim Bakanlığı tarafından veya Milli Eğitim Bakanlığı'nın işbirliği yaptığı diğer kurumlar tarafından girişimcilik eğitimlerinin verilmesi faydalı olacaktır. Çünkü girişimcilik becerisi kazandırma konusunda eğitim almayan öğretmenlerin girişimcilik becerisi kazandırma ile ilgili yeterlilikleri az olacak ve öğrencilere bu beceriyi kazandırma ihtimalleri düşecektir. Nijerya'daki eğitim kurumlarında, çocukların ve gençlerin girişimcilik becerilerini geliştirebilmeleri için öğretmenlere girişimcilik eğitimleri verilmektedir (Arogundade, 2011). Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için öncelikle öğretmenlerin girişimcilik konusunda donanımla hale getirilmeleri gerekmektedir. Bu ihtiyaç, lisans eğitimi görmekte olan öğretmen adaylarına girişimcilik derslerinin verilmesi ile giderilebileceği gibi görev başındaki öğretmenlere girişimcilik konusunda düzenlenecek hizmetiçi eğitimlerle de giderilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Öğretmenlere Yönelik Girişimcilik ile İlgili Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri Düzenlemesinin Gerekli Olup Olmamasına Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, Milli Eğitim Bakanlığı'nın girişimcilik ile ilgili öğretmenlere yönelik hizmetiçi eğitimler düzenlemesini gerekli görmüşlerdir. Girişimcilik eğitimlerinin özellikle sosyal bilgiler öğretmenlerine hizmetiçi eğitim kapsamında zorunlu olarak verilmesi gerektiğini belirten öğretmenler de olmuştur. Bu durum, sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırma konusunda ihtiyaçlarının ve eksiklerinin bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı'nın sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik hizmetiçi eğitim kapsamında girişimcilik kursları düzenlemesi yerinde bir karar olacaktır. Öğretmenlerin bir bölümü öğrencilerine girişimcilik becerisi kazandırmada zorlanmaktadır. Bu durumun sebepleri tespit edilmeli ve sorunun çözümüne yönelik çalışmalar yapılmalıdır (Akyürek, 2013). Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, girişimcilik eğitiminin öğretmenlere verilmesi gerekir. Çünkü, girişimcilik eğitimi alan bir öğretmen ile girişimcilik eğitimi almayan bir öğretmenin girişimcilik becerisi kazandırma yeterlilikleri aynı olmayacaktır.

Girişimcilik ile İlgili Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Düzenlenmesi Durumunda Bu Eğitimin İçeriğinin Nelerden Oluşması Gerektiğine Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere yönelik girişimcilik eğitimi kurslarının düzenlenmesi durumunda bu eğitimlerin içeriklerinin girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılabilecek öğretim yöntem, teknik, etkinlik ve materyallerine yönelik olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durum; sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılabilecek öğretim yöntem, teknik, etkinlik ve materyaller konusunda kendilerini eksik hissettiklerini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere yönelik girişimcilik eğitimi kurslarının düzenlenmesi durumunda bu eğitimin içeriğinin girişimcilik

becerisi kazandırmada kullanılabilecek öğretim yöntem, teknik, etkinlik ve materyaller konusunda olması yerinde bir karar olacaktır. Finlandiya’da “Öğretmenler İçin Girişimcilik Eğitim Hizmeti” projesi kapsamında 30 kurum bir araya gelerek öğretmen eğitimi için bir program geliştirmişlerdir. Bu proje kapsamında birçok şirket, öğretmenlere girişimcilik becerisi kazandırmada kullanabilecekleri eğitim materyallerini temin etmiştir (Maya & Yılmaz, 2018). Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda öğretmenlere yönelik eğitimlerin düzenlenmesi gerekmektedir. Bu eğitimler girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılması gereken eğitim yöntemleri ve materyalleri üzerine olmalıdır. Araştırmacının yapmış olduğu bu araştırma çalışması, girişimcilik becerisi kazandırmada öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu yöntemlerin ve materyallerin belirlenmesinde alanyazına önemli derecede katkı sağlayacaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Yeterli Olup Olmadığı Hakkındaki Düşüncelerine ve Bu Düşüncelerinin Gerekçelerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nı girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yetersiz bulmuş ve öğretmenlerin de görüşleri alınarak uzmanlar tarafından bu konuya yönelik program üzerinde düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu düşüncelerine gerekçe olarak da sosyal bilgiler dersinin çok fazla konu içerdiğini, ders sürelerinin (haftada 3 ders saati) konuları kazandırmak için yeterli olmadığını, teorik bilgilerin yoğun olduğunu ve uygulamaya yönelik faaliyetlerin program içerisinde çok fazla yer almadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin belirttiği bu sorunlara yönelik Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda girişimcilik becerisi kazandırma üzerine düzenlemelerin yapılması yerinde bir karar olacaktır. “Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (2018) Yer Alan Girişimcilik Becerisinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı tez çalışmasında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın girişimcilik becerisi kazandırmada yetersiz bir program olduğu tespit edilmiştir (Budak, 2019). Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı girişimcilik becerisi kazandırma konusunda yetersizdir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın içeriği, kazanım sayısı, öğretim süreci ve ölçme değerlendirme ile ilgili bölümlerinin öğretmen önerilerinin de alınarak uzmanlar tarafından güncellenmesi girişimcilik becerisi kazandırma adına faydalı bir çalışma olacaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Becerilerden Hangisinin Öğrencilere Kazandırılması Gereken En Önemli Beceri Olduğuna Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, problem çözme becerisinin en önemli beceri olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, girişimci bireylerde bulunan özelliklerden biri olan problem çözme becerisinin önemsendiğini göstermektedir. Girişimci bireyler, toplumda var olan problemler karşısında yenilikçi çözümler üretebilen kişilerdir. Bu nedenle problem çözme becerisinin öğretmenler tarafından önemli beceri olarak görülmesi girişimci bireylerin yetiştirilmesi adına önemli bir tercihtir. “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Velilerin, ve Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Becerilerine İlişkin Önem Sıraları” adlı tez çalışmasında; en önemli becerinin problem çözme becerisi olduğu tespit edilmiştir (Kıbıcı, 2019). Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, bireylerin karşılaştıkları sorunlar karşısında çözüm yolları üretebilmeleri için problem çözme becerilerinin gelişmiş olması gerekir. Bu anlamda düşünüldüğünde, girişimci bireylerde

baskın olarak bulunması gereken özellik olan problem çözme becerisinin öğretmenler tarafından önemli beceri olarak görülmesi girişimci bireylerin yetiştirilebilmesi açısından önemli bir durumdur.

Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uygun Öğretim Yöntem, Teknik ve Etkinliklerini Derslerinde Kullanıp Kullanmadıklarına Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygun öğretim, yöntem ve tekniklerini kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu duruma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin lisans eğitiminde veya sonrasında girişimcilik becerisi kazandırma adına herhangi bir eğitimi almamış olmaları gerekçe gösterilebilir. Araştırmacıya göre, girişimcilik becerisi kazandırabilmek için sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanıp kullanamaması öğretmenden öğretmene değişiklik gösterebilir. Bu konuda genelleme yapmak doğru olmayacaktır. Ancak, sosyal bilgiler öğretmenlerinin lisans eğitiminde veya meslek hayatlarına başladıktan sonra girişimcilik adında herhangi bir eğitim almamış olmaları girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerini doğru kullanamamalarına sebep olabilmektedir. Yurtseven ve Ergün'ün 2018'de yaptığı çalışmada, öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırabilmek için öğretmenler tarafından kullanılan etkinlikler yetersizdir. Öğrencilere girişimcilik becerisinin kazandırılabilmesi için bu etkinliklerin zenginleştirilmesi gerekmektedir. Bacanak'ın 2013'te yaptığı çalışmada ise girişimcilik konusunda her öğretmenin aynı seviyede bilgi birikimine sahip olmadığına ve bu nedenle girişimcilik becerisi kazandırma konusunda öğretmenden öğretmen farklılıkların yaşanabileceği belirtilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Kullandıkları ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Önerdikleri Öğretim Yöntem, Teknik ve Etkinliklerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, alan gezisi etkinliğinin girişimcilik becerisi kazandırmada etkili olduğunu belirtmişlerdir. "Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi" adlı tez çalışmasında; yaratıcı düşünme, beyin fırtınası, rol oynama, eleştirel düşünme, veri toplama ve analiz etme, tartışma, probleme dayalı öğrenme, altı şapkalı öğretim, kartopu, yaratıcı drama, akvaryum, soru cevap, işbirlikli öğrenme, zıt panel, kavram haritaları, istasyon, girişimcilik projeleri ve etkinlikler, bireysel ya da grup çalışmaları gibi yöntem ve tekniklerin girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak yöntem ve teknikler arasında olduğu belirtilmiştir (Uğur, 2015). Girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılacak yöntem ve teknikler arasında; sunum, gözlem, örnek olay, senaryo yazımı, röportaj, proje, tasarım, oyun, girişimci konferansları, anket, film izleme, iş simülasyonu, kelime tamamlama, girişimci hikâyeleri, tanıtım kampanyası, girişimcilik fuarı, ünlü girişimci sözleri gibi öğretim yöntem, teknikleri ve etkinlikleri bulunmaktadır (Tarhan, 2018). Öğretmenlerin öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırma sürecinde sınıf içi uygulama olarak; drama, deney, grup çalışması, örnek olay yöntem ve teknikleri önerilirken sınıf dışı uygulama olarak da kurum ziyaretleri, röportaj ve alan gezileri önerilmektedir (Selanik & Acar, 2016). Araştırmacının mesleki tecrübelerine göre; önceden planlanan ve planlamalar doğrultusunda öğrencilerin alana yönelik gözlemler yapmalarına fırsatlar sunan alan gezileri, girişimcilik becerisi kazandırmada çok etkili olmaktadır. Bu gezilerin girişimcilik becerisi kazandırma amacına hizmet edebilmesi için; gezi öncesi, gezi zamanı ve gezi sonrası planlamalarının yapılması gerekir. Gezi sonrasında kesinlikle geziye yönelik değerlendirme çalışmasının yapılması gerekir. Aksi takdirde gelişigüzel yapılan alan gezilerinin şehir gezintisinden herhangi bir farkı bulunmaz. Alan gezisi etkinliğinin yanı sıra drama tekniği, proje yazma etkinliği, etkili konuşma ve sunum etkinliği, münazara

tekniki, girişimci insanların biyografilerini inceleme etkinliği, probleme dayalı çözüm üretme etkinliği, soru-cevap tekniği, beyin fırtınası tekniği, hikaye tamamlama tekniği gibi yöntem, teknik ve etkinlikler de sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmada en çok tercih ettikleri yöntem, teknik ve etkinlikler arasında yer almaktadır. Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre girişimcilik becerisi kazandırmada sınıf içinde ve sınıf dışında kullanılabilir çok sayıda öğretim yöntem, teknik ve etkinlikleri bulunmaktadır. Öğretmenlerin tercihlerine ve okulların imkanlarına göre bu öğretim yöntem, teknik ve etkinliklerinin kullanımı öğretmenden öğretmene değişiklik gösterebilmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırabilmek için Okullarda Yeterli Miktarda Materyalin Bulunup Bulunmadığına Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, okullarda girişimcilik becerisi kazandırmada kullanılabilir materyallerin yeterli miktarda olmadığını belirtmişlerdir. Okullarda donanım yetersizliğinin olması, fiziksel imkanların kısıtlı olması, materyal temin etmekte sıkıntıların yaşanması, etkinliklerin okul idarelerince desteklenmemesi gibi sebeplerden dolayı öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırma sürecinde okullarda olumsuzluklar yaşanmaktadır (Yurtseven & Ergün, 2018). Araştırmacının mesleki tecrübelerine göre, okullarda girişimcilik becerisi kazandırabilmek için somut materyallerin bulunmayışı bir sorundur. Ancak; girişimcilik becerisinin öğrencilere kazandırılabilmesi için her okulda aynı özelliklere sahip somut materyallerin bulunmasına da gerek yoktur. Çünkü her öğretmen, öğrencilerinin fikirlerini veya kendi fikrini girişimcilik becerisi kazandırmada materyal olarak kullanabilir. Fikirleri ürüne dönüştürme sürecinde çok sayıda materyale ihtiyaç olabilir. Bu anlamda okul yönetimlerinin veya Milli Eğitim Bakanlığı'nın diğer kurumlarla iş birliği yapması öğretmenlerin girişimcilik becerisi kazandırmada kullanabilecekleri materyallerin sayısını artıracaktır. Araştırmacının çalışmasında elde edilen bulgulara ve alanyazında yer alan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre girişimcilik becerisi kazandırmada okullarda, sadece sınıf içerisinde kullanılabilir somut materyallerin bulunması girişimcilik becerisi kazandırmada çok etkili sonuçlar vermeyebilir. Girişimcilik kavramının kapsamı çok geniş olduğu için okul yönetimlerinin ve öğretmenlerin her girişim fikrini ürüne dönüştürmeye yönelik materyal bulmaları zordur. Bu nedenle, okullarda belli başlı materyaller bulundurmaya yerine materyal temini konusunda diğer kurumlar ile iş birliği yapılması daha etkili sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Girişimcilik Becerisi Kazandırabilmek için Okullarda Kullandıkları ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Tavsiye Ettikleri Materyaller Hakkındaki Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, okullarda girişimcilik becerisi kazandırabilmek için akıllı tahtaları (etkileşimli tahta) kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacının mesleki tecrübelerine göre; akıllı tahtaların görsel ve işitsel duylara hitap etmesi ve etkileşime imkan sağlaması, girişimcilik becerisi kazandırma konusunda faydalı olmaktadır. Çünkü her zaman bir fabrikayı alan gezisi yöntemi ile gezmek veya girişimci bir insanı sınıfa davet etmek mümkün olmayabilir. Ama akıllı tahtalar sayesinde dijital ortamda fabrika görüntüleri sunmak veya girişimci insanların yaşam hikayelerini izletmek her zaman mümkündür. Bu nedenle akıllı tahtalar, girişimcilik becerisi kazandırmada sınıf içerisinde kullanılabilir en önemli materyallerdendir. Akıllı tahtaların yanı sıra öğretmenlerin kendi tasarımları ile oluşturdukları materyaller de çok önemlidir. Çünkü her öğretmen kendi öğrencisinin öğrenme eşliğini bildiği için oluşturacağı materyaller de öğrencilerin öğrenme eşliğine uygun materyaller olacaktır. Bu alt problem başlığı altında incelenen konuya yönelik

alanyazında herhangi bir çalışma bulunmaması araştırmacının yapmış olduğu bu araştırma çalışmasının özgün bir çalışma olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Akyürek, Ç. (2013). İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Arıkan, S. (2002). Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Siyasal kitabevi
- Arogundade, B. B. (2011). Entrepreneurship education: An imperative for sustainable development in Nigeria. *Journal of emerging trends in educational research and policy studies*, 2(1), 26-29.
- Aydın, M. Z. (2001). Aktif Öğretim Yöntemlerinden Buldurma (Sokrates) Yöntemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 55-80.
- Bacanak, A. (2013). Fen ve Teknoloji Dersinin Öğrencilerde Girişimcilik Becerisinin Gelişimine Etkisi Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 13(1), 609- 629.
- Başar, M. (2013). Girişimcilik: Girişimcilik ve Girişimcilik Süreçleri. (Ed: Ürper Y.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Budak, S. (2019). Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (2018) Yer Alan Girişimcilik Becerisinin Öğretmen Görüşlerine Göre değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demriyel, F. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (11. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, O. (2014). Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Bilgi ve Beceri Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Demirel, Ö. (2007). Eğitimde Program Geliştirme, Kuramdan Uygulamaya (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kıbcı, İ. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Velilerin, ve Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Becerilerine İlişkin Önem Sıraları, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Maya, İ. ve Yılmaz, A. (2018). Karşılaştırmalı Eğitim Bağlamında Bazı AB Ülkeleri ile Türkiye'nin Girişimcilik Eğitimi Uygulamaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13(1), 25-41.
- Öktem, P. (2003). Sosyolojide Nitel Araştırma Geleneğinin Tarihçesi. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Selanik Ay, T. ve Acar, Ş. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmaya Yönelik Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (58), 960-976.
- Sezer, C. (2013). Girişimcilik Kariyerine Yönelim Nedenleri ve Girişimcilik Dersinin Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi: KTMÜ Örneği, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, s.4, s:63-86
- Tarhan M. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılması Üzerine Bir Eylem Araştırması, Doktora Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Tarhan M. ve Kılıç F. (2017) Sosyal Bilgiler Eğitimi'nde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Kullanılabilecek Kaynaklar Bibliyografyası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (4), 1974-1993.
- Uğur, B. (2015). Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Uygun, K. ve Kılıçkara, S. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojileri ve Materyal Kullanımına İlişkin Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 90-108.
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir değerlendirme Çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (Special Issue on COVID 19), 142-153.
- Yıkılmış, M. S. (2020). Nitel Araştırmalarda E-Görüşme Tekniği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 183-197.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yurtseven, R. ve Ergün, M. (2018). İlkokul Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *International Journal of Social Science Research*, 7(1), 118-140.
- Yurtseven Yılmaz, H. (2021). Andersen Masallarındaki İletilerin Türkçe Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(2): 196-212.

Extended Abstract

The process of looking for opportunities and turning them into value and generating innovative ideas according to the needs of the age and solution-oriented thinking for problems are called entrepreneurship. Today, states gain economic superiority over other states with the products they produce and they need entrepreneurship in order to preserve and maintain this superiority.

The aim of this research is to support social studies teachers and other studies in the literature about developing instructional materials and determining the instructional methods and techniques that can be used in order to teach students about entrepreneurship, which has an important place for people and states.

Qualitative research method was used in the research. Phenomenology design was used in the study. Semi-structured interview technique, which is a qualitative research technique, was used in the collection of research data.

Access to opinions and experiences on the research problem snowball (chain) sampling model which is one of the purposeful sampling methods, was used to determine the teachers whose opinions were used in the study. The study group of the research consisted of 24 social studies teachers participated voluntarily in the research, working in 107 private secondary schools, 376 official secondary school, 2 official regional boarding secondary schools, 85 official imam hatip secondary schools, 4 official science and art centers, 55 official imam hatip anatolian high schools in Bursa in the 2020 2021 academic year. The sample of the study has consisted of 24 social studies teachers working in Bursa.

Descriptive analysis technique has been used to analyze the data obtained in the study.

The sub-problems of the research and the results obtained for these problems are given below:

Results About Whether the Teachers Participating in the Research Have Taken an Elective or Compulsory Course Related to Entrepreneurship in Undergraduate Education: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that they did not take any course under the name of entrepreneurship in their undergraduate education.

The Results Regarding Whether the Teachers Participating in the Research Consider It Necessary to Take the Entrepreneurship Course in Undergraduate Education: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research considered it necessary to take the entrepreneurship course in undergraduate education.

The Results of the Teachers Participating in the Study Regarding Entrepreneurship, Organized by the Ministry of National Education or Organized by Other Institutions, and the Content of the Trainings of the Trained Teachers: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that they did not receive any training on entrepreneurship organized by the Ministry of National Education or organized by other institutions. The teachers participating in the research stated that there is not enough training for teachers on entrepreneurship and that the current training content is also superficial.

According to the Opinions of the Teachers Participating in the Research, the Results Regarding the Necessity of the Ministry of National Education's In-Service Training for Teachers Related to Entrepreneurship: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that the Ministry of National Education should organize in-service training for teachers on entrepreneurship.

According to the Opinions of the Teachers Participating in the Research, Results Regarding the Content of This Training in the Case of In-Service Training for Teachers Organized by the Ministry of National Education on Entrepreneurship: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that in case of in-service training on entrepreneurship, the content of this training should be aimed at teaching materials, methods, techniques and activities that can be used to gain entrepreneurship skills.

Results Regarding the Opinions of the Teachers Participating in the Research on Whether the Social Studies Curriculum is Sufficient in Gaining Entrepreneurial Skills and the Reasons for These Thoughts: In this sub-problem, the majority of the teachers who participated in the research stated that the Social Studies Curriculum was not sufficient for gaining entrepreneurship skills. To this situation; They cited the short duration of the social studies course, the high number of subjects in the program, and the lack of a program suitable for practice-oriented activities.

According to the Opinions of the Teachers Participating in the Research, Results Regarding Which of the Skills in the Social Studies Curriculum is the Most Important Skill to Be Gained to Students: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that the problem-solving skill in the Social Studies Curriculum is the most important skill that should be acquired by the students.

Results Regarding Whether Social Studies Teachers Use Appropriate Teaching Methods and Techniques in Gaining Entrepreneurial Skills to Students According to the Opinions of the Teachers Participating in the Research: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that the social studies teachers did not use appropriate teaching methods and techniques to provide students with entrepreneurial skills.

The Results Regarding the Teaching Methods, Techniques and Activities that the Teachers Participated in the Study Used to Gain Entrepreneurial Skills to Students in Social Studies Lessons and Suggested to Social Studies Teachers: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that the field trip activity should be used the most in gaining entrepreneurship skills.

According to the Opinions of the Teachers Participating in the Research, The Results Regarding the Availability of Sufficient Materials in Schools to Gain Entrepreneurship Skills to Students in Social Studies Course: In this sub-problem, the majority of the teachers participating in the research stated that there is not enough material in schools to provide students with entrepreneurship skills in the social studies course.

According to the Opinions of the Teachers Participating in the Research, the Results Regarding the Materials They Use in Schools and Recommend to Social Studies Teachers in order to Gain Entrepreneurial Skills to Students in Social Studies Lessons: In this sub-problem, the majority of the teachers who participated in the research stated that they mostly use the smart board (interactive board) to gain entrepreneurship skills.

Etik Kurul Kararları

Bu araştırma çalışması, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (sayı: 2020-10, tarih: 25 Aralık 2020).

NOT:

Bu araştırma Prof. Dr. Ömer DÜZBAKAR danışmanlığında yürütülmüş “Girişimcilik Becerisi Kazandırmada Öğretim Materyali Geliştirme ve Kullanılabilecek Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Belirleme Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri (Bursa ili örneği)” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Çatışma Beyanı

Makalenin herhangi bir aşamasında maddi veya manevi çıkar sağlanmamıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.